

Providing a Framework for Developing an Optimal Model of Financial Reporting of Pension Funds in Iran

Mohammadreza Nikbakht^{id*}

Ali Namaki^{id**}

Gholamreza Karami^{id***}

Farideh Sedighi Khavidak^{id****}

Abstract

Objective: Social security systems have been created to provide social support and alternative income for disabled and retired people and their dependents. In our country, the first action in the field of social security was to ensure national railway workers in 1309; after that, insurance protections were gradually developed and expanded. The purpose of this research is to provide a framework for developing an optimal model of the financial reporting of pension funds suitable for Iran's conditions by describing the current situation of pension fund reporting in Iran and then recognizing the issues and measures taken by the successful countries of the world in the field. The reporting of pension funds has been achieved. This research explains the current state of reporting and disclosure of pension funds in Iran. After that, by recognizing the issues and problems of pension funds and the measures taken by the successful countries of the world in the field of pension fund reporting, and discussing most of the critical issues that the standard compilers have when creating new approaches to reporting for pensions with they face it; This research has provided an optimal model for financial reporting of pension funds that is suitable for the conditions of Iran.

Method: This research is qualitative and deals with qualitative data. This data collection and analysis method includes reviewing research and related documents in this field and conducting interviews with 16 financial experts and specialists of pension funds in 1400 and 1401. Currently, there are 16 pension funds in Iran, and the financial statements and explanatory notes of some of these funds have been studied in order to check their reporting methods.

Results: Using the grounded theory research method, a model including causal conditions, intervening conditions, background conditions, strategies and optimal reporting consequences of pension funds was presented, whose main categories include the non-compliance of standard 27 with the conditions of Iran. , knowledge and awareness are the influential areas, Political management, Lack of actuarial standards, Structural and environmental weaknesses and the

Journal of Journal of Accounting Knowledge, Vol. 14, No. 2, pp. 179-200

* Associate Professor of Accounting, Faculty of Management and Accounting, University of Tehran, Tehran, Iran.

Email: mnikbakht@ut.ac.ir

** Assistant Professor of Financial, Faculty of Accounting and Financial Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.

Email: alinamaki@ut.ac.ir

*** Associate Professor of Accounting, Faculty of Management and Accounting, University of Tehran, Tehran, Iran.

Email: ghkarami@ut.ac.ir

**** **Corresponding Author**, Ph.D. Candidate in Accounting, Faculty of Management and Accounting, University of Tehran, Tehran, Iran. **Email:** faride_sedighi@ut.ac.ir

Submitted: 8 August 2022 **Revised:** 26 August 2022 **Accepted:** 4 September 2022 **Published:** 9 September 2023

Publisher: Faculty of Management & Economics, Shahid Bahonar University of Kerman.

DOI: 10.22103/jak.2022.20054.3754

©The Author(s).



Abstract

absence of an institution overseeing actuarial reports. The subclasses included strengthening the reporting of actuarial information, paying more attention to GASB67, Providing analytical information in the notes section, Compilation instructions for the preparation of actuarial reports, The need to confirm the actuary's work in terms of assumptions and techniques, The necessity of the actuary's opinion about the assumptions, Harmonization of actuarial principles Production of more reliable, scientific and standardized data and reports with the existence of a regulatory body, Lack of corporate governance, Absence of government actuary and Absence of reports to provide insight into the future of the funds.

By examining the financial statements of the Social Security Organization as the largest pension plan, it should be emphasized that the most important requirements of Iran's Standard 27, which include the calculation of the fair value of net assets, excluding tangible fixed assets, and comparing it with the current value actuarial-based retirement benefits, disclosure of actuarial assumptions in explanatory notes to financial statements, description of resource provision policies, which is the reporting objective of this standard and has been emphasized in order to meet one of the important information needs of users. , the description of the investment policies that, in order to maintain the insurance nature of the funds, should be paid from the income, obligations and pensions are not observed. This shows that in the financial statements and actuarial reports, almost all important actuarial requirements are not met and special measures should be taken in this regard.

Conclusion: The attention and optimal development of the field of financial reporting of pension funds inside the country and the creation of an institution to supervise reporting as well as the creation of actuarial standards are important achievements of this research, which can improve the quality and quantity of financial reporting of pension funds. If the strategies are implemented, the expected consequences in different fields include the creation of a supervisory body in order to prevent actuarial calculations by different individuals and ministries for each of the funds, coordination of actuarial principles by the actuary, and more scientific and accurate actuarial calculations. Saving the organization from the current situation, postponing the ageing period of the funds and therefore paying attention to the issue of asset valuation, doing the correct and accurate current evaluation of pension benefits based on actuaries, correctly displaying financing information according to standard 27, strengthening the framework, principles And the appropriate factors for measurement and reporting is by creating an institution that oversees actuarial reports, the existence of a data center in actuarial calculations, eliminating the optionality of applying actuarial rates and assumptions, and preventing the shrinking of funds with optimal resource provisioning policies.

Keywords: *Accounting Standard No. 27, Pension Funds Financial Reporting, Statement No. 67 of the American Governmental Accounting Standards Board, Optimal Reporting, Wider Disclosure of Pension Funds.*

Paper Type: *Research Paper.*

Citation: Nikbakht, M., Namaki, A., Karami, Gh., & Sedighi Khavidak, F. (2023). Providing a framework for developing an optimal model of financial reporting of pension funds in Iran. *Journal of Accounting Knowledge*, 14(2), 179-200 [In Persian].

ارائه چارچوبی برای تدوین الگوی بهینه گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی در ایران

محمد رضا نیک بخت *^{ID}

علی نمکی **^{ID}

غلامرضا کرمی ***^{ID}

فریده صدیقی خویدک ****^{ID}

چکیده

هدف: هدف از انجام این پژوهش، ارائه چارچوبی جهت تدوین الگوی بهینه گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی، متناسب با شرایط ایران است که از طریق تشریح و وضعیت فعلی گزارشگری صندوق‌های بازنشستگی در ایران و سپس شناخت مسائل و اقدامات صورت گرفته توسط کشورهای موفق جهان در زمینه گزارشگری صندوق‌های بازنشستگی، دست یافته است.

روش: این پژوهش به لحاظ ماهیت از نوع کیفی است و با داده‌های کیفی سر و کار دارد. روش گردآوری و تحلیل داده‌ها شامل بررسی پژوهش‌های انجام شده و اسناد و مدارک مربوطه در این زمینه و همچنین انجام مصاحبه با ۱۶ نفر از خبرگان و متخصصان مالی صندوق‌های بازنشستگی در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ است.

یافته‌ها: با استفاده از روش تحقیق نظریه زمینه‌ای، الگویی شامل شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، شرایط زمینه‌ای، راهبردها و پیامدهای گزارشگری بهینه صندوق‌های بازنشستگی ارائه گردید که از مقوله‌های اصلی آن شامل عدم انطباق استاندارد ۲۷ با شرایط ایران، دانش و آگاهی حوزه‌های تأثیرگذار و عدم وجود نهاد ناظر بر گزارشات اکچوئری هستند.

نتیجه‌گیری: توجه و توسعه بهینه حوزه گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی در داخل کشور و ایجاد نهاد ناظر بر گزارشگری و ایجاد استانداردهای اکچوئری از دستاوردهای مهم این پژوهش است که به ارتقای کیفیت و کمیت گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی کمک می‌کند.

واژه‌های کلیدی: استاندارد ۲۷ حسابداری، گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی، بیانیه شماره ۶۷ هیئت استانداردهای حسابداری دولتی آمریکا، گزارشگری بهینه، افشای گسترده‌تر صندوق‌های بازنشستگی.

نوع مقاله: پژوهشی.

استناد: نیک بخت، محمد رضا؛ نمکی، علی؛ کرمی، غلامرضا و صدیقی خویدک، فریده (۱۴۰۲). ارائه چارچوبی برای تدوین الگوی بهینه گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی در ایران. *مجله دانش حسابداری*، ۱۴(۲)، ۱۷۹-۲۰۰.

مجله دانش حسابداری، دوره چهاردهم، ش ۲، صص. ۱۷۹-۲۰۰

* دانشیار گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه تهران، تهران، ایران. **رایانامه:** mnikbakht@ut.ac.ir

** استادیار گروه مالی، دانشکده حسابداری و علوم مالی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. **رایانامه:** alinamaki@ut.ac.ir

*** دانشیار گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه تهران، تهران، ایران. **رایانامه:** ghkarami@ut.ac.ir

**** **نویسنده مسئول**، دانشجوی دکتری گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه تهران، تهران، ایران. **رایانامه:** faride_sedighi@ut.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۵/۱۷ **تاریخ بازنگری:** ۱۴۰۱/۶/۴ **تاریخ پذیرش:** ۱۴۰۱/۶/۱۳ **تاریخ انتشار برخط:** ۱۴۰۲/۶/۱۸

ناشر: دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه شهید باهنر کرمان.

©The Author(s).

DOI: 10.22103/jak.2022.20054.3754



مقدمه

نظام‌های تأمین اجتماعی با هدف ارائه حمایت‌های اجتماعی و تأمین درآمد جایگزین برای ازکارافتادگان و بازنشستگان و افراد تحت پوشش آنها به وجود آمده‌اند. در کشور ما نخستین اقدام در زمینه تأمین اجتماعی، بیمه کردن کارگران راه آهن سراسری در سال ۱۳۰۹ بود و پس از آن به تدریج حمایت‌های بیمه‌ای توسعه و گسترش یافت. در حال حاضر ۱۶ صندوق بیمه‌ای در ایران وجود دارد که خدمات مختلف بیمه‌ای از جمله بازنشستگی و ازکارافتادگی و مزایای بازمندانگان را ارائه می‌دهند. چهار صندوق شامل سازمان تأمین اجتماعی، صندوق بازنشستگی کشوری، صندوق کشاورزان، روستاییان و عشایر و سازمان تأمین اجتماعی نیروهای مسلح به صورت عمومی فعالیت می‌کنند و سایر صندوق‌ها در ارائه پوشش بیمه‌ای محدودیت داشته و حمایت‌های بیمه‌ای را صرفاً برای اقشار خاص جامعه فراهم می‌کنند.

جدول ۱. جمعیت تحت پوشش بیمه‌های بازنشستگی کشور در پایان سال ۱۳۹۵

| سازمان / صندوق | جمعیت تحت پوشش | ضریب پوشش (درصد) |
|--|----------------|------------------|
| سازمان تأمین اجتماعی | ۳۶,۷۳۷,۳۹۴ | ۴۵/۹۶ |
| صندوق بازنشستگی کشوری | ۵,۶۵۸,۵۰۸ | ۷ |
| صندوق روستائیان و عشایر | ۳,۲۸۰,۵۰۷ | ۴ |
| صندوق تأمین اجتماعی نیروهای مسلح | ۳,۴۱۴,۷۷۶ | ۴/۲۷ |
| سایر صندوق‌های صنفی - اختصاصی (۱۴ صندوق) | ۱,۹۵۶,۳۸۴ | ۲/۴۵ |
| کل صندوق‌ها | ۵۱,۰۴۷,۵۶۹ | ۶۴ |
| کل جمعیت کشور | ۷۹,۹۲۶,۲۷۰ | |

منبع: معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی، ۱۳۹۹

جدول ۱ بیانگر این است که حدود ۳۶ درصد جمعیت کشور تحت پوشش نهادهای بیمه‌ای قرار ندارند. در مجموع این جدول نشان می‌دهد از ۶۴ درصد جمعیت تحت پوشش در کشور، حدود ۷۲ درصد تحت پوشش سازمان تأمین اجتماعی، ۱۱ درصد تحت پوشش صندوق بازنشستگی کشوری و تنها ۱۷ درصد تحت پوشش سایر صندوق‌ها هستند. متأسفانه در غالب صندوق‌های مختلف بیمه‌ای و بازنشستگی شغلی، وضعیت این گونه است که به جز خود آنها هیچ شخص حقوقی و نهاد و سازمانی، اطلاعاتی درخصوص اعضای آنها ندارد. هیچ پایگاه اطلاعاتی وجود ندارد که این نهادهای بیمه‌ای را ملزم به اظهار اطلاعات خود در دوره‌های زمانی مشخصی کند و آنها را در دسترس نهادهای نظارتی قرار دهد. در چنین فقری از اطلاعات به طور مسلم محاسبات اکچوئری و محاسبات ریسک صندوق‌ها یا انجام نمی‌گیرد یا پایه محاسباتی قوی وجود ندارد (معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی، ۱۳۹۹).

با وجود تغییرات گسترده شرایط محیطی که صندوق‌های بازنشستگی در آن حضور دارند، با این حال تا به حال هیچ نهادی به نقشی که حسابداری و به طور خاص تر گزارشگری و افشای صندوق‌های بازنشستگی در وضعیت این صندوق‌ها می‌تواند داشته باشد، اشاره‌ای نکرده و یا اشاره غیر مستقیمی داشته است. نحوه گزارشگری در طی چندین سال بدون تغییر و به همان حالت اولیه خود باقی مانده است؛ در حالی که متناسب با تغییرات پیش‌رو در صندوق‌های بازنشستگی، نحوه گزارشگری آنها نیز باید به روز و متناسب با شرایط تغییر کند (گروه مشاوره گزارشگری مالی اروپا، ۲۰۱۱). در ایران استاندارد شماره ۲۷ تحت عنوان طرح‌های مزایای بازنشستگی که اقتباس یافته از استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره ۲۶

تحت عنوان حسابداری و گزارشگری توسط طرح‌های مزایای بازنشستگی است، استاندارد لازم‌الاجرا برای صندوق‌های بازنشستگی جهت گزارشگری و ارائه صورت‌های مالی است که اجرای آن از سال ۱۳۸۴ الزام‌آور گردید. شایان ذکر است که استاندارد حسابداری بین‌المللی شماره ۱۲۶ «حسابداری و گزارشگری توسط طرح‌های مزایای بازنشستگی» بیش از بیست سال قدمت دارد، و به نظر می‌رسد این سؤال منطقی باشد که آیا آن، مطابق با شرایط فعلی گزارشگری است و تفکر فعلی حسابداری را منعکس می‌کند یا نه. تفکر فعلی حسابداری در واقع به هدف فعلی گزارشگری مالی طرح‌های بازنشستگی اشاره می‌کند که در استاندارد گزارشگری مالی بین‌المللی^۱، به این صورت تعریف گردیده است: هدف گزارش‌های مالی طرح بازنشستگی، ارائه اطلاعات در مورد وضعیت مالی، عملکرد و تغییرات در وضعیت مالی طرح بازنشستگی است که برای اعضا و کسانی که در جهت منافعشان عمل می‌شود، در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و ارزیابی مباشرت تراست‌ها سودمند باشد. افشائات باید اطلاعاتی را ارائه دهد که ریسک‌ها و پاداش‌های ناشی از تأمین مزایای بازنشستگی را با توجه به اهمیت مقادیر در نظر گرفته شده توضیح دهد، به گونه‌ای که:

(الف) صورت‌های مالی حاوی افشای کافی در مورد هزینه‌های ارائه مزایای بازنشستگی و هر گونه سود، زیان، دارایی‌ها و بدهی‌های مربوطه باشد.

(ب) استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی قادر باشند تا دیدگاه واضحی از ریسک‌ها و پاداش‌های ناشی از بدهی‌ها جهت پرداخت مزایای بازنشستگی و دارایی‌های نگهدارنده برای تأمین این مزایا را به دست آورند. و

(ج) تعهدات تأمین مالی واحد تجاری، در رابطه با بدهی‌ها جهت پرداخت مزایای بازنشستگی، به روشنی مشخص شده باشد (گروه مشاوره گزارشگری مالی اروپا، ۲۰۱۱).

بنابراین، هدف این پژوهش ارائه چارچوبی جهت تدوین الگوی بهینه گزارشگری و افشای صندوق‌های بازنشستگی متناسب با شرایط ایران است. به عبارت دیگر هدف پژوهش، نگرشی جدید و تحریک بحث در مورد اصولی است که ممکن است در استانداردهای حسابداری آینده در مورد مزایای بازنشستگی منعکس شود و بر اساس آن الگویی بهینه جهت گزارشگری صندوق‌های بازنشستگی پیشنهاد شده است. به صورت کلی مسئله تحقیق پیش‌رو این است که الگویی بهینه گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی در داخل ایران با توجه به شرایط فعلی چگونه است. بر این اساس ضمن مصاحبه با خبرگان و متخصصان مالی و اکچوئری صندوق‌های بازنشستگی در ایران، این پژوهش از روش نظریه زمینه‌ای برای تحلیل داده‌های به دست آمده و ارائه الگوی نهایی پژوهش استفاده کرده است.

در ادامه، ابتدا پیشینه نظری و تجربی پژوهش مرور شده؛ روش تحقیق شامل نحوه گردآوری تحلیل داده‌ها و الگوی گزارشگری بهینه صندوق‌های بازنشستگی بیان می‌شود و در نهایت پیشنهادها و محدودیت‌های پژوهش ارائه خواهد شد.

پیشینه نظری و تجربی پژوهش

در اقتصادهایی که تعهدات بازنشستگی با اهمیت است، باید اطمینان‌دهی بالایی در گزارشگری مالی حقوق بازنشستگی کارفرمایان و طرح‌های بازنشستگی وجود داشته باشد. واضح است که گزارشگری مالی بازنشستگی مورد توجه جهانی قرار گرفته است و بخشی از مشکل این است که الگوهای حسابداری که ۲۰ یا ۳۰ سال پیش توسعه یافته‌اند مبتنی بر دیدگاه ساده‌گرایانه از حقوق بازنشستگی هستند و به اندازه کافی، منعکس‌کننده دامنه تمهیداتی که اکنون وجود دارد، نیستند. **پیر**

¹ International Accounting Standard No. 26 (IAS 26)

² International financial reporting standard (IFRS)

(۲۰۰۸) به این موضوع پرداخت که حسابداری بازنشستگی بیش از ۳۰ سال است، برای تدوین کنندگان استاندارد مشکل آفرین بوده است. ترتیبات پیچیده بازنشستگی را نمی‌توان به سادگی گزارش کرد؛ در حالی که با انگیزه محدود شدن مسائل بازنشستگی برای استفاده کنندگان، باید مجموعه غنی از اطلاعات توسط صندوق‌ها افشا گردد.

پیتر (۲۰۱۰) در مقاله خود تحت عنوان بحث درباره منطق حسابداری بازنشستگی، به ۴ حوزه مورد توجه سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران اشاره کرد که شامل وظایف مربوط به تعهدات پرداخت حقوق بازنشستگی، میزان دارایی‌های موجود برای پوشش تعهدات، نحوه عملکرد و درک از جریان‌های نقدی آتی است.

تدوین‌کننده‌های استاندارد، تاکنون فقط به صورت محدود واکنش نشان دادند:

- هیئت استانداردهای حسابداری بین‌المللی^۱ به اجرای پروژه‌ای پرداخت که بر تعداد محدودی از موضوعات با هدف انتشار استاندارد بهبود یافته تا سال ۲۰۱۱ تأکید کرده است. این موضوعات شامل حسابداری برای طرح‌های بازنشستگی از جمله تعهدات بازده معین؛ حذف اختیارات در به تعویق انداختن شناسایی کسری‌ها یا مازادها در طرح‌های بازنشستگی و ارائه سود و زیان‌های ناشی از تغییرات در بدهی‌های بازنشستگی و در صورت لزوم دارایی‌های تأمین‌کننده آنها است.

- هیئت استانداردهای حسابداری مالی^۲ (در سپتامبر ۲۰۰۶)، بیانیه شماره ۱۵۸ استانداردهای حسابداری مالی^۳ «حسابداری کارفرمایان برای بازنشستگی مزایای معین و سایر طرح‌های بازنشستگی پس از استخدام» را منتشر کرد که بیانیه شماره ۸۷ استانداردهای حسابداری مالی «حسابداری کارفرمایان برای حقوق بازنشستگی» را اصلاح می‌کند به نحوی که ملزم کرد تا کسری یا مازاد در طرح‌های بازنشستگی در ترازنامه کارفرمایان شناسایی شود.

- FASB در مرحله دوم پروژه بر ارائه دارایی‌ها، بدهی‌ها و هزینه‌های مزایای پس از بازنشستگی و افشا تمرکز می‌کند.
- هیئت استانداردهای حسابداری^۴ اصلاحات در استاندارد شماره ۱۷ گزارشگری مالی^۵ خود تحت عنوان «مزایای بازنشستگی» را منتشر کرد، که الزامات افشای خود را با موارد استاندارد حسابداری بین‌المللی شماره ۱۹^۶ هماهنگ کرده و بیانیه گزارشگری «مزایای بازنشستگی - افشائات» را منتشر کرده است که به افشای بیشتری توصیه می‌کند که می‌تواند در تکمیل مواردی که توسط استانداردهای حسابداری ملزم شده است، سودمند باشد.

در نظر گرفتن گزارشگری مالی حقوق بازنشستگی بدون توجه به وضعیت فعلی تفکر حسابداری در سایر موضوعات، منطقی نیست. بر این اساس، دیدگاه‌های مندرج در این پژوهش بر اساس چارچوب IASB برای تهیه و ارائه صورت‌های مالی و استانداردها و پیشنهادات منتشر شده جهت تجدیدنظر در چارچوب و استانداردها و همچنین بیانیه شماره ۶۷ هیئت استانداردهای حسابداری دولتی^۷ از منظر گزارشگری با تأکید بر جنبه تأمین منابع مالی ساختار بندی شده است.

حسابداری نقش مهمی در اطمینان یافتن از این موضوع دارد که اعضای طرح بازنشستگی از وضعیت مالی طرح آگاه هستند. شایان ذکر است که IAS26 بیش از بیست سال قدمت دارد و به نظر می‌رسد این سؤال منطقی باشد که آیا آن، تفکر حسابداری فعلی را منعکس می‌کند یا نه. در این پژوهش دیدگاه‌های مربوط به گزارشگری مالی توسط طرح‌های بازنشستگی، با تمرکز بر هدف کلی صورت‌های مالی که طرح می‌تواند تهیه کند، ارائه شده است.

¹ International Accounting Standards Board (IASB)

² Financial Accounting Standards Board (FASB)

³ Statements of Financial Accounting Standards (SFAS158)

⁴ Accounting Standards Board (ASB)

⁵ Financial Reporting Standards 17 (FRS17)

⁶ International Accounting Standards NO. 19

⁷ GASB67

یکی از ویژگی‌های مهم حسابداری و گزارشگری حقوق بازنشستگی این است که جنبه تأمین مالی تقریباً به طور کامل نادیده گرفته می‌شود. استانداردهای فعلی، افشای بدهی بازنشستگی شرکت و ارزش دارایی‌های طرح را بدون اذعان به این که این دو معیار با هم سازگار نیستند، ملزم کرده‌اند (بچی، ۲۰۰۹). اگر تعهدات بازنشستگی به طور جداگانه برای اهداف حسابداری و تأمین مالی سنجدیده شود، ممکن است به طور بااهمیتی به مقادیر متفاوتی منجر شود. مفید است تا به استفاده کنندگان دلایل هرگونه تفاوت بین این ارزیابی‌ها شرح داده شود. زمان این رسیده است تا به ایجاد برخی از شفافیت‌ها در گزارشگری وضعیت تأمین مالی پرداخته شود. مهم‌ترین مسئله در زمینه بازنشستگی، الزامات برای گزارش خالص وضعیت تأمین مالی در ترازنامه است. با این وجود، برای این که این افشا معنادار باشد، ضروری است که تمام رویدادهایی که واقعا اتفاق افتاده است، شامل تغییر در مفروضات، هزینه‌های خدمات گذشته و ارزیابی‌های مجدد اکچوئری را منعکس کند. در غیر این صورت، خالص تأمین مالی بازنشستگی بی معنا خواهد بود (بچی، ۲۰۰۹).

ای وای^۲ (۲۰۱۸)، به بررسی گزارشات سالانه برای سال منتهی به ۳۱ دسامبر ۲۰۱۷- فوریه ۲۰۱۸ صندوق بازنشستگی بهینه پرداختند. این پژوهش به شرح مواردی که باید در گزارشات سالانه صندوق‌های بازنشستگی افشا شود، پرداخته بود. دایره کار اداره امنیت مزایای کارکنان^۳ (۲۰۱۷) به شرح رهنمودهای موجود برای گزارشگری و افشای طرح‌های کارکنان پرداختند. این رهنمود به عنوان ابزار مرجع سریع برای برخی از الزامات اساسی گزارشگری و افشای اطلاعات تحت قانون امنیت درآمد بازنشستگی کارمندان^۴ سال ۱۹۷۴ استفاده می‌شود.

فوزی و لیندا (۱۹۹۸)، به بررسی هزینه‌ها و بدهی‌های بازنشستگی طرح‌های بازنشستگی شرکت‌ها، با این دیدگاه پرداختند که طرح‌های بازنشستگی از نوع تعهدات بلندمدت با برخی ویژگی‌های خاصی هستند که در سایر انواع بدهی‌ها وجود ندارد. آنها مسائل حسابداری مرتبط با اندازه‌گیری بدهی بازنشستگی را بر حسب مزایای تعلق گرفته و تعلق نگرفته و دارایی‌های طرح بررسی کردند. **گاجیوک و همکاران (۲۰۱۶)**، به تحلیل انتقادی از عملکرد صندوق بازنشستگی بر اساس دیدگاه اقتصاد سیاسی حسابداری پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که عملکرد مالی صندوق‌های بازنشستگی خوب است، اما هژمونی و تسلط کارفرما و هیئت‌امنا بسیار بالاست که به ضرر منافع صندوق در قالب تاخیر در افزایش مزایای بازنشستگی منجر می‌شود.

آورسون (۲۰۲۱) به بررسی گزارشگری طبق بیانیه شماره ۶۷ هیئت استانداردهای حسابداری دولتی برای سیستم بازنشستگی کارکنان عمومی LOWA پرداختند. هدف این بررسی ارائه اطلاعات به منظور کمک به سیستم بازنشستگی در برآورد الزامات GASB67 بوده است. **کان یو (۲۰۰۲)**، در حوزه حسابداری بازنشستگی به بررسی اهمیت شناسایی در برابر افشا پرداخت. پژوهش نشان داد که مربوط بودن اطلاعات برای سرمایه‌گذاران از طریق شناسایی اطلاعات در متن صورت‌های مالی مطابق با SFAS158 بهبود یافته است. **دیویس و استوارت (۲۰۲۱)**، به تحلیلی از صندوق‌های بازنشستگی از دیدگاه تاریخی پرداخته‌اند. آنها دریافتند طیف وسیعی از مداخلات و شرایط خاص کشور، مجموعه کلی از توصیه‌های سیاستی را بی‌فایده می‌کند.

مارتین (۲۰۰۹) به مروری بر حسابداری و تحقیقات بازنشستگی پرداخت. این بررسی نشان داد که تفاوت‌های ملی یا منطقه‌ای، به عنوان مثال، مقررات بازنشستگی، مالیات یا تأمین مالی، چه تأثیری بر تولید اطلاعات حسابداری بازنشستگی

¹ Thomas H. Beechy

² (EY) Building a Better Working World

³ U.S. Department of Labor Employee Benefits Security Administration

⁴ ERISA

توسط تهیه‌کنندگان و بر پردازش این اطلاعات توسط تحلیل‌گران، سرمایه‌گذاران و سایر کاربران دارد. این پژوهش نشان داد که تفاوت‌های نهادی ملی و همچنین تغییرات مداوم در استانداردهای حسابداری بازنشستگی فرصت‌های جالبی را برای تحقیقات تجربی آینده در مورد حسابداری بازنشستگی ایجاد می‌کند. **مارتین و همکاران (۲۰۱۷)** با بررسی نمونه ۳۲۰۷ مشاهده سال - شرکت برای سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۰۵ به این نتیجه رسیدند که انتخاب محل ارائه هزینه بهره و بازده مورد انتظار دارایی‌های طرح در صورت سود و زیان با تأثیر حاصله بر سود قبل از بهره و مالیات مرتبط است.

دستورالعمل **KPMG^۱ (۲۰۱۵)** رهنمودی برای صورت‌های مالی طرح بازنشستگی است. در این رهنمود گزارشات سالانه و صورت‌های مالی تراست‌ها و همچنین چک‌لیستی برای افشای اطلاعات بازنشستگی پیشنهاد شده است. **گروه مشاوره گزارشگری مالی اروپا (EFRAG) (۲۰۱۱)** به دنبال بررسی مجدد اساسی بود که از اصول اولیه حسابداری که باید برای حقوق بازنشستگی ملزم شود، شروع شده بود. این مقاله دیدگاه‌هایی را ارائه داد که زمینه‌ساز پیشنهادها برای استانداردهای حسابداری آینده است.

هیئت استانداردهای اکچوئری^۲ (۲۰۱۳) به تدوین استانداردهای عمل اکچوئری پرداختند که بر اهداف، تحلیل مسائل و رویه‌های به کاررفته و افشائات و الزامات افشا در رابطه با مفروضات یا روش‌های تجویز شده تأکید کردند. هیئت استانداردهای حسابداری^۳ (۲۰۱۰) به انتشار بخش چهارم کتاب راهنمای CICA حسابداری پرداخت که شامل طرح‌های بازنشستگی، بخش ۴۶۰۰ بود. در آن تاریخچه‌ای از فرایند عدم پذیرش IAS26 توسط هیئت استانداردهای حسابداری کانادا ارائه شده است. در نتیجه مشاوره با سایر تدوین‌کنندگان استاندارد مالی، دریافتند:

(الف) تعدادی از کشورها که IFRS را برای سایر انواع واحدهای تجاری پذیرفته بودند، استاندارد ۲۶ را قبول نکردند.

(ب) برخی از کشورها نسخه بهبود یافته IAS 26 را اتخاذ کردند.

(ج) کشورهایی که اتخاذ و پذیرش استاندارد IAS 26 را در نظر گرفتند، موافق بودند IAS 26 نیاز به تجدید نظر دارد. بر این اساس، تصمیم گرفته شد که طرح‌های بازنشستگی کانادا نباید استاندارد IAS 26 را اتخاذ کنند و باید هیئت استانداردهای حسابداری بین‌المللی، جایگزین IAS 26 شود. در همین حال، نتیجه گرفتند که باید الگوی حسابداری مناسبی برای طرح‌های بازنشستگی کانادایی ایجاد شود.

هیئت استانداردهای حسابداری دولتی^۴ (۲۰۱۲) به انتشار بیانیه شماره ۶۷ تحت عنوان گزارشگری مالی برای طرح‌های بازنشستگی پرداخته است. هدف این بیانیه بهبود گزارشگری مالی توسط طرح‌های بازنشستگی دولتی و محلی است. این بیانیه با بررسی جامع اثربخشی استانداردهای موجود در حسابداری و گزارشگری مالی حقوق بازنشستگی در رابطه با ارائه اطلاعات سودمند در تصمیم‌گیری، حمایت از ارزیابی‌های حسابداری و حقوق بین‌الملل و ایجاد شفافیت بیشتر نشأت گرفته است. بیانیه شماره ۶۷ جایگزین دو بیانیه با شماره‌های ۲۵ و ۲۷ است. در این زمینه انتقاداتی از سوی دولت‌ها و استفاده‌کنندگان از گزارش‌های مالی دولتی مطرح بود مبنی بر اینکه این دو بیانیه به‌طور کامل تعهدات را اندازه‌گیری و گزارش نمی‌کنند و از این رو اطلاعات گمراه‌کننده حاصل می‌آورند. بر این اساس GASB، بیانیه‌های ۶۷ و ۶۸ را منتشر

^۱ شبکه خدمات بین‌المللی چندملیتی

^۳ ACSB

^۴ Governmental Accounting Standards Board

^۲ Actuarial Standards Board

نمود که بر اساس آن، دولت‌های ایالتی و محلی ملزم به گزارشگری تعهدات بازنشستگی بدون بودجه در ترازنامه‌هایشان هستند و این مسأله تصویر کامل‌تری از وضعیت سلامت مالی این دولت‌ها به دست می‌دهد (فیروزکوهی، ۱۴۰۰).

در ایران پژوهشی به طور خاص در زمینه افشا و گزارشگری صندوق‌های بازنشستگی صورت نگرفته است. در این زمینه تنها می‌توان به پژوهش انجام شده توسط رحمانی و بهزادپور (۱۳۹۸) اشاره نمود که به بررسی میزان تحقق اهداف و اثربخشی استاندارد ۲۷ با استفاده از رویکرد ارزیابی پس از اجرا (PIR) پرداختند. با این حال پژوهش حاضر با هدف ارائه چارچوبی جهت تدوین الگوی بهینه گزارشگری و افشا صندوق‌های بازنشستگی، فراتر از الزامات استاندارد شماره ۲۷ انجام گرفته است.

در این پژوهش با استفاده از نظر خبرگان و متخصصان مالی و اکچوئری صندوق‌های بازنشستگی، مقوله‌های ارائه الگویی بهینه برای گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی استخراج شده است. پژوهش پیش‌رو جزء نخستین پژوهش‌هایی است که نگاه جامعی به این عناصر و راهکارها دارد. در روش تحقیق نظریه زمینه‌ای، بررسی ادبیات پژوهش با توجه به بومی بودن الگوی استخراج شده، ضرورت ندارد (کرسول، ۲۰۱۴) و فقط برای شناسایی الگوهای کلی ارائه می‌شود.

روش‌شناسی پژوهش

وضعیت فعلی گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی

قبل از پرداختن به روش‌شناسی و تجزیه و تحلیل داده‌ها و استخراج الگو از آنها، وضعیت فعلی گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی از طریق مطالعه برخی از صورت‌های مالی و گزارشات اکچوئری آنها تشریح شده است.

با بررسی صورت‌های مالی سازمان تأمین اجتماعی به عنوان بزرگ‌ترین طرح بازنشستگی، باید تأکید نمود که مهم‌ترین الزامات استاندارد ۲۷ ایران که شامل محاسبه ارزش منصفانه خالص دارایی‌ها به استثنای دارایی‌های ثابت مشهود و مقایسه آن با ارزش فعلی مزایای بازنشستگی مبتنی بر اکچوئری، افشای مفروضات اکچوئری در یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی، تشریح سیاست‌های تأمین منابع که هدف گزارشگری این استاندارد است و به منظور برآورده کردن یکی از نیازهای مهم اطلاعاتی استفاده‌کنندگان بر آن تأکید شده است، توصیف سیاست‌های سرمایه‌گذاری که به منظور حفظ ماهیت بیمه‌ای صندوق‌ها می‌بایست از محل درآمدهای حاصل از آن، تعهدات و مستمری‌های بازنشستگی پرداخت گردد رعایت نمی‌گردد. این موضوع نشان می‌دهد که در صورت‌های مالی و گزارشات اکچوئری، تقریباً تمامی الزامات اکچوئری بااهمیت رعایت نشده است و باید تدابیر ویژه‌ای در این زمینه در نظر گرفته شود. در دنیا استانداردهای اکچوئری وجود دارد که یکی از این استانداردها به طور خاص به محاسبه مفروضات، اختصاص یافته است. مفروضات در نمایش وضعیت واقعی صندوق‌ها در ایفای تعهدات بازنشستگی از حساسیت بالایی برخوردار هستند و یک درصد افزایش یا کاهش آنها می‌تواند وضعیت واقعی صندوق‌ها را به طور معکوس نشان دهد، لذا وجود استانداردهای اکچوئری به عنوان مبنایی برای تعیین مفروضات از اهمیت بالایی برخوردار است و باید تدابیر خاصی برای تدوین آنها در ایران اتخاذ نمود.

نکته بااهمیت این است که هر یک از صندوق‌ها از نرخ تنزیل متفاوتی استفاده می‌کنند که مبنای محاسباتی آن تشریح نشده است. استفاده از یک نرخ می‌تواند وضعیت صندوق‌ها در ایفای تعهدات‌شان را مثبت یا منفی نشان دهد و نبود استاندارد برای محاسبات، اختیارات بی‌شماری به صندوق‌ها در رابطه با به‌کارگیری نرخ و مفروضات می‌دهد.

با مطالعه صورت‌های مالی برخی از صندوق‌های بازنشستگی و همچنین گزارشات اکچوئری آنها، وضعیت فعلی گزارشگری صندوق‌های بازنشستگی به طور خلاصه در جدول زیر نشان داده شده است:

جدول ۲. وضعیت فعلی گزارشگری صندوق‌های بازنشستگی

| |
|---|
| عدم شفافیت و افشاکاری در زمینه نمایش منابع و مصارف صندوق‌ها |
| گزارش دارایی‌ها به مبلغ دفتری و بی‌ارزش بودن آنها در تصمیم‌گیری |
| گزارش سرمایه‌گذاری‌ها به مبلغ بهای تمام شده و ناکارآمد بودن آن در تهیه صورت‌های مالی تلفیقی |
| عدم افشای جزئیات هر گونه سرمایه‌گذاری در طرف مرتبط با کارفرما |
| عدم افشای ریسک‌های مربوط به تصمیم‌گیری‌های مدیریتی |
| عدم افشای علت تغییرات در مفروضات ناشی از بازار کار، تورم و غیره |
| عدم افشای حق بیمه‌های دریافتی به تفکیک کارفرما، اعضا و دولت |
| عدم افشای نحوه محاسبه و گزارش حق بیمه‌ها |
| عدم افشای رابطه بین ارزش فعلی اکچوئری مزایای بازنشستگی تعهد شده و ارزش اکچوئری دارایی‌ها و هر گونه تغییرات در آنها طی دوره |
| عدم افشای خط‌مشی تأمین منابع |
| عدم افشای رابطه بین ارزش فعلی اکچوئری مزایای بازنشستگی تعهد شده و ارزش منصفانه دارایی‌ها و هر گونه تغییرات در آنها در طی دوره |
| عدم افشای تفاوت‌های بین ارزش اکچوئری دارایی‌ها با خالص دارایی‌ها |

تحقیق حاضر به لحاظ هدف، تحقیق کاربردی است. به لحاظ ماهیت از نوع کیفی است. تحقیق کیفی در مواردی استفاده می‌شود که نوعی دغدغه درباره فهم چگونگی وقوع پدیده‌ها و نحوه ارتباط آنها با یکدیگر نه سنجش رابطه بین متغیرها وجود دارد. هدف داده‌های کیفی فراهم کردن عمق و جزئیات کنش، رویدادها و از نگاه نقش‌آفرینان یا آزمودنی‌های مورد بررسی است. در این پژوهش از روش نظریه زمینه‌ای (استراوس و کوربین، ۱۹۹۰) برای گردآوری و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. این نظریه، روش پژوهشی عام، استقرایی و تفسیری است که به پژوهشگر در حوزه‌های موضوعی گوناگون امکان می‌دهد تا به جای اتکا به نظریه‌های موجود و از قبل تدوین شده، خود به تدوین نظریه‌ها و گزاره‌ها اقدام نماید که به شکلی نظاممند و بر اساس داده‌های واقعی تدوین می‌شود. اگر هدف، درک محیطی باشد که شناخت کمتری از آن وجود دارد یا در گذشته چندان به وضوح بررسی نشده است، استفاده از روش نظریه زمینه‌ای می‌تواند سودمند باشد. مرحله اول برای این پژوهش شامل:

۱. مرور متون تخصصی پژوهش شامل پرسش‌های پژوهش و تعریف سازه‌های از پیش تعیین شده و

۲. انتخاب پژوهش موردی که از طریق نمونه‌گیری نظری (و نه تصادفی) صورت می‌گیرد.

این پژوهش ابتدا با طرح پرسشی که پژوهشگر قصد دارد طی مراحل نظریه زمینه‌ای برای آن نظریه پردازی کند، شکل می‌گیرد. سپس به گردآوری داده‌ها از طریق منابع اولیه شامل مصاحبه و منابع ثانویه که شامل بررسی ادبیات و مستندات هم‌چون یادداشت‌های روزانه، گزارش‌های تاریخی و علمی، مطالب روزنامه و سایر رسانه‌ها است پرداخته می‌شود.

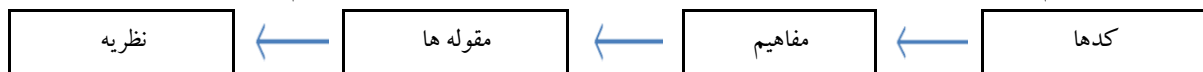
نظریه زمینه‌ای از ۳ عنصر اصلی ساخته شده است که شامل:

- مفاهیم: که واحدهای اصلی تحلیل هستند، زیرا دست یافتن به نظریه، نتیجه مفهوم‌سازی از داده‌هاست. رویدادها به

عنوان معرف‌های بالقوه پدیده‌ها در نظر گرفته شده و در مرحله بعد پژوهشگر به آنها برچسب مفهومی می‌زند.

- مقوله‌ها: مقولات، سنگ بنای نظریه‌سازی هستند و ابزارهایی را فراهم می‌کنند که به کمک آن می‌توان نظریه‌ها را ادغام کرد. مقولات در واقع، نتیجه گروه‌بندی مفاهیم هستند.
- گزاره‌ها: نشان‌دهنده روابط تعمیم‌یافته میان یک مقوله و مفاهیم آن و روابط میان مقولات ناپیوسته هستند. گزاره‌ها دربرگیرنده روابط مفهومی هستند (از کیا و همکاران، ۱۳۹۶).

راهبرد مفهوم‌سازی نظریه زمینه‌ای با استفاده از رویکرد استقرایی به شکل زیر قابل ترسیم است:



شکل ۱. مفهوم‌سازی نظریه زمینه‌ای

- کدها: یافتن ویژگی‌های پشتیبان‌کننده برای وحدت بخشیدن به داده‌های گردآوری شده
 - مفاهیم: مجموعه‌ای از کدها با محتوای یکسان که اجازه می‌دهند داده‌ها در دسته‌های گوناگون گروه‌بندی شوند.
 - مقولات: گروه‌های وسیعی از مفاهیم مشترک که در راستای ایجاد یک نظریه واحد به کار می‌روند.
 - نظریه: مجموعه‌ای از تبیین‌ها که موضوع پژوهش را تشریح می‌کنند.
- در فرایند تحلیل داده‌ها در نظریه زمینه‌ای، داده‌ها باید بر اساس زمان انجام مصاحبه‌ها یا توالی رخدادها مرتب شوند. در تحلیل داده‌هایی که در روش نظریه زمینه‌ای گردآوری شده‌اند از فرایند کدگذاری استفاده می‌شود. تحلیل داده‌ها در این روند، جدا از گردآوری و نمونه‌گیری صورت نمی‌گیرد. استراوس و کوربین (۱۹۹۰) فرایند کدگذاری را به سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی تقسیم کرده‌اند. فرایند کدگذاری یا روند تجزیه و تحلیل داده‌ها نشانگر عملیاتی است که طی آن داده‌ها خرد شده، مفهوم‌پردازی می‌شوند و آن‌گاه به روش‌های جدید دوباره به یکدیگر متصل می‌شوند که طی آن نظریه بر اساس یافته‌ها تدوین می‌شود. کدگذاری، فرایند اصلی ساختن و پرداختن نظریه از داده‌ها است.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های دولتی در رشته حسابداری و رشته‌های مربوطه و همچنین کارشناسان و مدیران اجرایی در صندوق‌های بازنشستگی با حداقل ۵ سال سابقه اجرایی مفید است. نمونه آماری عبارت است از صاحب‌نظرانی که به تشخیص محقق و براساس تخصص‌شان در زمینه موضوع تحقیق، مورد مصاحبه اکتشافی واقع شده‌اند و افرادی از جامعه آماری که بر اساس روش گلوله برفی توسط مصاحبه‌شوندگان به محقق معرفی شده‌اند و امکان مصاحبه با آنها وجود دارد.

نمونه با هدف دستیابی به مجموعه اطلاعات جامع و غنی انتخاب می‌شود. در این مرحله محقق نمونه‌ای انتخاب می‌کند که اطلاعات مرتبط‌تری را در اختیار وی قرار می‌دهد. نمونه‌گیری نظری تا زمانی ادامه می‌یابد که مقوله‌ها به اشباع نظری برسند. در این پژوهش با توجه به اهمیت موضوع، با افرادی مصاحبه می‌شود که ضمن برخورداری از تخصص‌های چندگانه، در این خصوص آگاهی کافی داشته باشند. از این رو در پژوهش حاضر افرادی که قبلاً یا در حال حاضر، ضمن تجربه در کار خود، در سایر حوزه‌ها نیز تخصص داشته و شاغل بودند، جزء جامعه آماری قرار گرفتند. عضو هیئت علمی دانشگاه، شاغل در سازمان حسابرسی یا کمیته‌های آن، عضو جامعه حسابداران رسمی، عضو هیئت نظارت سازمان تأمین اجتماعی، معاونت و مدیران مالی و اقتصادی صندوق‌ها، رئیس شعبه سازمان تأمین اجتماعی، اکچوئریست‌ها، عضو واحد ذخایر و سرمایه‌گذاری سازمان جزء تخصص‌های مدنظر برای مصاحبه بودند. بدین ترتیب با ۱۶ صاحب‌نظر مصاحبه به

عمل آمد و پس از برگزاری این مصاحبه‌ها، مفاهیم و مقوله‌ها به اشباع رسیدند. تمامی مصاحبه‌ها ضبط گردید. ترکیب مصاحبه‌شونده‌ها و تخصص آنها در جدول ۳ مشاهده می‌شود. شایان ذکر است که تمام مصاحبه‌شونده‌ها در حوزه کاری خود بیش از ۵ سال سابقه کار حرفه‌ای داشتند.

جدول ۳. مشخصات مصاحبه شونده‌گان

| ردیف | مشخصات و سوابق | سنوآت خدمت | رشته و مدرک تحصیلی |
|------|--|--------------|--|
| ۱ | دکترای حسابداری دانشگاه تهران | ۱۰ | دکترای حسابداری |
| ۲ | اکچوئریست سازمان تأمین اجتماعی - سابقه کار اجرایی | ۲۳ | فوق اکچوئری دکتری آمار |
| ۳ | اکچوئریست سازمان تأمین اجتماعی - سابقه کار اجرایی | ۱۰ | فوق لیسانس اکچوئری دکتری مالی |
| ۴ | مدیر مالی صندوق بازنشستگی کارکنان صنعت نفت | ۳۵ | فوق لیسانس حسابداری |
| ۵ | مدیر واحد ذخایر و سرمایه‌گذاری سازمان تأمین اجتماعی | ۲۴ | فوق لیسانس اقتصاد |
| ۶ | مدیر تدوین استانداردها/ عضو کمیته فنی سازمان حسابرسی | ۱۷ | دکترای حسابداری |
| ۷ | حسابرس داخلی سازمان تأمین اجتماعی | ۲۰ | لیسانس حسابداری و فوق لیسانس مدیریت مالی |
| ۸ | رئیس هیئت نظارت سازمان تأمین اجتماعی | ۲۰ | فوق لیسانس حسابداری |
| ۹ | رئیس شعبه سازمان تأمین اجتماعی - سابقه کار در حوزه اکچوئریست | ۲۲ | فوق لیسانس حسابداری |
| ۱۰ | عضو هیئت علمی دانشگاه تهران | بالای ۲۵ | دانشیار حسابداری |
| ۱۱ | دکترای حسابداری دانشگاه تهران | ۱۰ | دکترای حسابداری |
| ۱۲ | عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا | بالای ۲۵ | استاد تمام گروه حسابداری |
| ۱۳ | معاونت اقتصادی سازمان تأمین اجتماعی | ۲۲ | فوق لیسانس حسابداری |
| ۱۴ | عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی | بالای ۱۵ سال | استادیار حسابداری |
| ۱۵ | عضو هیئت علمی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی | ۸ | دکترای تخصصی اقتصاد |
| ۱۶ | کارمند واحد ذخایر و سرمایه‌گذاری سازمان تأمین اجتماعی | ۶ | فوق لیسانس مدیریت |

فرایند انجام مصاحبه نیز بدین صورت بود که مصاحبه با سؤال‌های کلی شروع می‌شد و در ادامه، سؤال‌های دقیق‌تری مطرح می‌شد؛ پس از انجام هر مصاحبه، تحلیل‌های لازم روی داده‌ها صورت می‌گرفت و مفاهیم استخراج می‌شدند تا در نهایت الگوی پژوهشی تعیین گردید.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

همان‌گونه که قبلاً بیان شد، تحلیل داده‌ها و استخراج الگوی نهایی پژوهش طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی صورت می‌گیرد که در ادامه هر یک از این روش‌های کدگذاری و نحوه استفاده از آنها در این پژوهش بیان خواهد شد. شایان ذکر است که تحلیل مفاهیم و مقوله‌ها بر اساس هر یک از مصاحبه‌ها، در چارچوب و حوصله این مقاله نمی‌گنجد و صرفاً مهم‌ترین تحلیل‌ها در این خصوص ارائه می‌شود.

- کدگذاری باز: فرایندی تحلیلی است که با آن مفاهیم شناسایی و ویژگی‌ها و ابعاد آنها در داده‌ها کشف می‌شوند. کدگذاری فرایندی پویا و سیال است (استراوس و کوربین، ۱۹۹۰). این نوع کدگذاری عبارت از روند خرد کردن، مقایسه کردن، مفهوم‌پردازی و مقوله‌بندی داده‌ها است. این روش نه تنها به کشف مقوله‌ها می‌انجامد، بلکه خصوصیات و ابعاد آنها را نیز مشخص می‌کند. یکی از روش‌های کدگذاری باز معرفی شده توسط استراوس و کوربین (۱۹۹۰) روش تحلیل سطر به سطر است. این روش با معاینه دقیق و از نزدیک داده‌ها، عبارت به عبارت و گاه کلمه به کلمه انجام می‌شود و این

روش شاید وقت گیرترین شیوه کدگذاری است، اما معمولاً پرحاصل‌ترین نیز هست. تحلیل سطر به سطر به خصوص در آغاز پژوهش اهمیت دارد زیرا تحلیلگر را به تولید سریع مقوله‌ها توانا می‌سازد.

پس از شناسایی مفاهیم، روابط بین آنها و محور مشترک ارتباط دهنده آنها با یکدیگر شناسایی می‌شود. به بیان دیگر از طریق مقایسه مفاهیم با یکدیگر، محورهای مشترک دیگری به دست می‌آید که به آنها مقوله (طبقه) اطلاق می‌شود. به دنبال استخراج مقوله‌های اصلی، مشخصات و ابعاد هر مقوله نیز تعیین می‌شود. در این پژوهش به طور میانگین، از هر مصاحبه ۵۶ مفهوم استخراج شد و هر مفهوم به طور میانگین سه بار تکرار شده است. بیشترین تکرار مفهوم ۱۱ بار و مربوط به مفهوم « محدودیت‌ها در اندازه گیری ارزش منصفانه و محدودیت‌ها در محاسبه درست و دقیق ارزش فعلی اکچوئری مزایای بازنشستگی تعهد شده» بوده است.

۲ نمونه از استخراج مفاهیم در این پژوهش به شرح زیر آورده شده است:

• حسابرس داخلی صندوق تأمین اجتماعی

«در سازمان تأمین اجتماعی تمام دارایی‌هایی که در ترازنامه صورت‌های مالی افشا می‌شود به ارزش دفتری است و تجدیدارزیابی صورت نمی‌گیرد (عدم تجدیدارزیابی و بنابراین، عدم نمایش ارزش واقعی دارایی‌ها). علت این که به‌روز نمی‌شود این است که هزینه دارد، یعنی زمانی که این اتفاق بیفتد هم بحث مالیاتش است (فرار از تجدیدارزیابی به علت هزینه‌های مالیاتی) و هم بحث هزینه تجدیدارزیابی است (هزینه‌بر بودن خود فرایند تجدیدارزیابی) همچنین تجدیدارزیابی طبق آیین نامه‌ها و دستورالعمل‌های داخلی سازمان نیز باید توسط کارشناس رسمی دادگستری صورت گیرد و بنابراین، هر دوی این‌ها هزینه دارد (هزینه‌بر بودن استفاده از کارشناس رسمی دادگستری به منظور انجام تجدیدارزیابی). استفاده از راهکاری به جز کارشناس رسمی دادگستری بستگی به وجود بستر قانونی برای این کار دارد (ضرورت وجود بستر قانونی جهت استفاده از سایر روش‌های ارزشیابی). مقایسه ارزش منصفانه سرمایه‌گذاری‌ها منهای ارزش فعلی مزایای بازنشستگی مبتنی بر اکچوئری در صورت‌های مالی وجود ندارد (عدم وجود مقایسه ارزش منصفانه سرمایه‌گذاری‌ها منهای ارزش فعلی مزایای بازنشستگی مبتنی بر اکچوئری در صورت‌های مالی وجود ندارد (عدم وجود مقایسه ارزش منصفانه سرمایه‌گذاری‌ها منهای ارزش فعلی اکچوئری مزایای بازنشستگی مبتنی بر اکچوئری). موافق هستم که باید یک هیئت استاندارد اکچوئری به عنوان ناظر بر گزارشات اکچوئری وجود داشته باشد (ضرورت وجود هیئت ناظر بر گزارشات اکچوئری)».

با بررسی نقل قول بالا، مفاهیم «عدم تجدیدارزیابی و عدم نمایش ارزش واقعی دارایی‌ها، هزینه‌بر بودن فرایند تجدیدارزیابی، هزینه‌بر بودن استفاده از کارشناس رسمی دادگستری؛ ضرورت وجود بستر قانونی جهت استفاده از سایر روش‌های ارزشیابی، عدم وجود مقایسه ارزش منصفانه سرمایه‌گذاری‌ها با ارزش فعلی اکچوئری مزایای بازنشستگی مبتنی بر اکچوئری و ضرورت وجود هیئت استاندارد اکچوئری به عنوان نهاد ناظر بر گزارشات اکچوئری» استخراج شد؛ سپس برای تشکیل مقوله‌ها، مفاهیم به دست آمده با یکدیگر مقایسه شده و شباهت‌ها و تفاوت‌های آنها بررسی شدند و مقوله‌ها از آنها استخراج گردیدند. برای مثال، در مفاهیم بالا مفاهیم هزینه‌بر بودن فرایند تجدیدارزیابی، ضرورت وجود بستر قانونی، هزینه‌بر بودن استفاده از کارشناس رسمی دادگستری نشان‌دهنده مقوله اصلی «ارزشیابی دارایی‌ها» هستند.

• معاونت مالی و اقتصادی سازمان تأمین اجتماعی

«مساله دیگری که در رابطه با استاندارد ۲۷ وجود دارد، به کارگیری این استاندارد برای تهیه صورت‌های مالی تلفیقی است (عدم کارایی استاندارد ۲۷ در تهیه صورت‌های مالی تلفیقی) در زمینه ارتباط بین علم و عملکرد بعد از ۲۰ سال

تجربه‌ای که داشتیم، این را باید بگویم که اگر بخواهیم هر نظر علمی را اجرا کنیم، اولین چیز توجه به مفروضات آن است. الگوها و نظریه‌هایی که نوشته شده است برای محیط اقتصادی و اجتماعی متفاوت از ما بوده است، ما این نسخه را بدون توجه به شرایطی که در آن قرار داریم، می‌آییم و اجرا می‌کنیم. استاندارد ۲۷ نیز از این قضیه مستثنی نیست (عدم انطباق استاندارد ۲۷ با شرایط ایران). ایجاد قانون‌های حمایتی توسط دولت به عنوان ابزار دست سیاست‌گذاران است. (دخالت دولت در تصمیم‌گیری‌های اساسی صندوق‌ها) این قوانین باعث شد که اصل بیمه‌گذاری زیر سؤال برود (عدم وجود ماهیت بیمه‌ای صندوق‌ها). استاندارد ۲۷ در نشان دادن اطلاعات تأمین مالی کاملاً غلطه، مشکل هر روز داره بزرگ‌تر میشه و بانک‌ها دیگر نمی‌توانند این همه منابع را تأمین کنند (ضعف استاندارد ۲۷ در نمایش اطلاعات تأمین مالی) به دلیل مدیریت سیاسی چنین وضعیتی هیچ‌جا در بیرون ارائه نمی‌شود، زیرا سازمان به عنوان مدیر بخش بزرگ‌ترین عامل اجرایی کشور، نمی‌تواند بگوید که چنین وضعیتی وجود داره (مدیریت سیاسی دلیل عدم افشای واقعی وضعیت صندوق‌ها). وقتی به صورت‌های مالی سازمان تأمین اجتماعی نگاه می‌کنی، به نظر همه چیز عالی است و اصلاً به نقطه ضعفی اشاره نمی‌کند، در حالی که در واقعیت از سال ۸۵ تعادل منابع و مصارف به هم خورده - کجای صورت‌های مالی طبق استاندارد ۲۷ نشان می‌دهد که این تعادل به هم خورده (عدم نمایش واقعی وضعیت صندوق‌ها و توازن منابع و مصارف با استفاده از استاندارد ۲۷). محدودیت‌های موجود نمی‌گذارد که به مقایسه ارزش منصفانه دارایی‌ها با ارزش فعلی اکچوئری مزایای بازنشستگی تعهد شده پردازیم - اول محدودیت‌ها در اندازه‌گیری ارزش منصفانه (ضعف در اندازه‌گیری ارزش منصفانه) که به آن اشاره شده و دوم محدودیت‌ها در محاسبه درست و دقیق ارزش فعلی اکچوئری مزایای بازنشستگی تعهد شده (ضعف در محاسبه درست و دقیق ارزش فعلی اکچوئری مزایای بازنشستگی تعهد شده). هنگام محاسبه اکچوئری به اطلاعاتی نیاز داریم که اولاً درست باشه و دوماً این که چنین اطلاعاتی وجود داشته باشه (عدم وجود داده‌های درست و مورد نیاز در محاسبات) هنوز دولت الکترونیک یا مرکز داده واقعی را انجام ندادیم (عدم وجود مرکز داده)، وجود نهاد اکچوئری می‌تواند رهنمودی برای پیدا کردن راه درست جهت یافتن داده‌های درست باشد (نقش وجود نهاد اکچوئری در یافتن داده‌های درست) زمانی که داریم در مورد یک حرفه حرف می‌زنیم، باید یک شکل حرفه‌ای داشته باشیم. اکچوئری‌های موجود در ایران، اکچوئر حرفه‌ای نیستند، زیرا در ایران نه حرفه وجود دارد، نه آیین رفتار حرفه‌ای وجود دارد و نه استاندارد برای آن (عدم وجود اکچوئری حرفه‌ای). خیلی از افراد درباره موضوعاتی که الان در مصاحبه بحث می‌شود هیچ‌آشنایی و درکی از آن ندارند - خیلی از معاونت‌های اقتصادی نیز با چنین موضوعاتی آشنایی ندارند، هم تراز من در معاونت‌های اقتصادی صورت‌های مالی را می‌خواند تا فقط ببیند که چه قدر درآمد مالی دارند (عدم آگاهی و درک مدیران تصمیم‌گیرنده با استانداردها و موضوعات گزارشگری). بحث بعدی مربوط به بخش آموزش و بخش‌های مدیریتی است. لازم نیست که استانداردها را بدانند و فقط آشنایی کلی داشته باشند که استاندارد ۲۷ داریم که این‌گونه است و بندهای صورت‌های مالی ما این موارد است - آنها تخصصی در این زمینه ندارند تا بخواهند از آنها در تصمیم‌گیری‌ها استفاده کنند (عدم آگاهی مدیران بالا با کلیت استاندارد ۲۷). در رابطه با گزارش نرخ تنزیل، نرخ اوراق بهادار و نرخ اوراق مشارکت به نظرم خیلی خوبه و البته باید بومی‌سازی شود - به نظرم می‌توان این جداول مکمل را گذاشت و در استاندارد قید کرد که ارائه این اطلاعات اختیاری است (اهمیت ارائه اطلاعات اکچوئری در صورت‌های مالی) به نظرم این موارد خیلی خوبه و حتماً برای آن معیار بزاریم و پیشنهاد شود - البته این جداول را می‌توانیم پیشنهاد دهیم و بگویم

که برای اجرایی شدن این اطلاعات و افزایش سودمندی آنها ابتدا باید کمیته اکچوئری ایجاد شود، استاندارد تعیین شود و معیار مربوطه با توجه به شرایط ایران در استاندارد جهت تهیه اطلاعات تعیین شود. زمانی که این مشکلات پایه‌ای حل گردد، راحت‌تر می‌توان چنین گزارشاتی را تهیه کرد (ضرورت وجود کمیته و استاندارد اکچوئری و تعیین معیار جهت تقویت گزارشات اکچوئری) به نظر من در صورتی که گزارشات اکچوئری در قالب استاندارد بیاید و در کشور اجرا بشود، در خیلی از تصمیم‌گیری‌ها و تحلیل بودجه و منابع و مصارف می‌تواند مفید باشد (اهمیت گزارشات اکچوئری استاندارد در تصمیم‌گیری‌های بنیادی از جمله تحلیل منابع و مصارف). تهیه اطلاعات اکچوئری نباید شخصی باشد. در تهیه گزارشات اکچوئری باید الزام قانونی و استاندارد وجود داشته باشد (ضرورت وجود الزام قانونی و استاندارد در تهیه گزارشات اکچوئری). مدیرعامل بر اساس گزارش پایه‌ای کارشناسی تصمیم‌گیری نمی‌کند - چون گزارشات کارشناسی هرچقدر هم که با آن مخالف باشیم داره آگاهی می‌دهد و فردا می‌گویم شما این آگاهی را داشتید. اما وقتی وجود ندارد، خیلی راحت نظر شخصی خودش را در تصمیم‌گیری‌های مهم دخیل می‌کند (مجبور شدن مدیران به تصمیم‌گیری‌های معقول در صورت وجود استاندارد و معیار معین و وادار شدن آنها به پذیرش مسئولیت در تصمیمات).

با بررسی نقل قول بالا، مفاهیم «عدم کارایی استاندارد ۲۷ در تهیه صورت‌های مالی تلفیقی، عدم انطباق استاندارد ۲۷ با شرایط ایران، دخالت دولت در تصمیم‌گیری‌های اساسی صندوق‌ها، عدم وجود ماهیت بیمه‌ای صندوق‌ها، ضعف استاندارد ۲۷ در نمایش اطلاعات تأمین مالی، مدیریت سیاسی دلیل عدم افشای واقعی وضعیت صندوق‌ها، عدم نمایش واقعی وضعیت صندوق‌ها و توازن منابع و مصارف، ضعف در اندازه‌گیری ارزش منصفانه، ضعف در محاسبه درست و دقیق ارزش فعلی اکچوئری مزایای بازنشستگی تعهد شده، عدم وجود مرکز داده، نقش وجود نهاد اکچوئری در یافتن داده‌های درست، عدم وجود اکچوئر حرفه‌ای، عدم وجود استاندارد اکچوئری، عدم آگاهی و درک مدیران با استانداردها و موضوعات گزارشگری، ضرورت وجود کمیته و استاندارد اکچوئری و تعیین معیار در آنها جهت تقویت گزارشات اکچوئری، اهمیت گزارشات اکچوئری استاندارد در تصمیم‌گیری‌های بنیادی از جمله تحلیل منابع و مصارف، عدم تأکید به گزارشات اکچوئری به علت استاندارد نبودن آنها، ضرورت وجود الزام قانونی و استاندارد در تهیه گزارشات اکچوئری، مجبور شدن مدیران به تصمیم‌گیری‌های معقول در صورت وجود استاندارد و معیار معین و وادار شدن آنها به پذیرش مسئولیت» استخراج شد؛ سپس برای تشکیل مقوله‌ها، مفاهیم به دست آمده با یکدیگر مقایسه شده و شباهت‌ها و تفاوت‌های آنها بررسی شدند و مقوله‌ها از آنها استخراج گردیدند. برای مثال در مفاهیم بالا مفاهیم عدم کارایی استاندارد ۲۷ در تهیه صورت‌های مالی تلفیقی، عدم انطباق استاندارد ۲۷ با شرایط ایران، ضعف استاندارد ۲۷ در نمایش اطلاعات تأمین مالی، عدم نمایش واقعی وضعیت صندوق‌ها و توازن منابع و مصارف با استفاده از استاندارد ۲۷، عدم قابلیت کاربرد صورت‌های مالی در تصمیم‌گیری، اهمیت ارائه اطلاعات اکچوئری در صورت‌های مالی مقوله اصلی «مسائل و مشکلات استاندارد ۲۷» هستند؛ و مفاهیم ضعف در محاسبه درست ارزش فعلی اکچوئری مزایای بازنشستگی تعهد شده، عدم وجود داده‌های درست در محاسبات اکچوئری، عدم وجود مرکز داده، نقش نهاد اکچوئری در یافتن داده‌های درست، عدم وجود اکچوئر حرفه‌ای، اهمیت ارائه اطلاعات اکچوئری در صورت‌های مالی، ضرورت وجود کمیته و استاندارد اکچوئری و تعیین معیار در آنها جهت تقویت گزارشات اکچوئری، اهمیت گزارشات اکچوئری استاندارد در تصمیم‌گیری‌ها از جمله تحلیل منابع و مصارف، عدم تأکید به گزارشات اکچوئری به علت استاندارد نبودن آنها، ضرورت وجود الزام قانونی و استاندارد در

تهیه گزارشات اکچوئری، مجبور شدن مدیران به تصمیم‌گیری‌های معقول در صورت وجود استاندارد و معیار معین و وادار شدن آنها به پذیرش مسئولیت، مقوله‌های اصلی «ضرورت تشکیل نهاد اکچوئری و تدوین استاندارد اکچوئری» هستند. سایر مفاهیم و مقوله‌ها به همین ترتیب استخراج شدند. تعداد کل مفاهیم و مقوله‌های اصلی در این پژوهش به ترتیب ۳۰۹ مفهوم و ۸۵ مقوله بوده است که به طور میانگین، هر سه مفهوم، یک مقوله را تشکیل داده است.

– کدگذاری محوری: عبارت است از سلسله رویه‌هایی که بعد از کدگذاری باز انجام می‌شود تا با برقراری پیوند میان مقوله‌ها، اطلاعات را به شیوه‌های جدیدی با یکدیگر مرتبط سازند. حاصل این فرایند، ظهور حلقه‌های علت-معلولی یا شبکه‌های علت‌شناسی و پیامدهای برآمده از آن، مورد بررسی سیستم قرار می‌گیرند. در کدگذاری محوری، پژوهشگر مفاهیم به دست آمده از داده‌های خام را در قالب گروه‌های مفهومی با همان مقولات دسته‌بندی می‌کند. از دیدگاه استراوس و کوربین (۱۹۹۰) مقوله‌های شناسایی شده توسط محقق باید در دسته‌های پنج‌گانه زیر طبقه‌بندی شود.

۱. شرایط علی: معمولاً آن دسته رویدادها و وقایع‌اند که بر پدیده‌ها اثر می‌گذارند.
۲. شرایط مداخله‌گر: شرایطی است که انجام راهبردها را تسهیل یا محدود می‌کند.
۳. شرایط زمینه‌ای: مجموعه شرایطی است که بر راهبردها اثرگذار است.
۴. راهبردها: فعالیت‌های پیامدمحور یا نتیجه محوری هستند که باید در رابطه با پدیده مورد بررسی و در بستر مورد بررسی و با وجود شرایط مداخله‌گر، انجام شود.
۵. پیامدها: نتایج اجرای راهبردها هستند.

– کدگذاری انتخابی: به پیوند دادن مقولات به یکدیگر و در نتیجه ارائه نظام نظری خاص، کدگذاری انتخابی گفته می‌شود. کدگذاری انتخابی عبارت است از روند انتخاب مقوله هسته به طور منظم و ارتباط دادن آن با سایر مقوله‌ها و اعتبار بخشیدن به روابط و تکمیل فضاهای خالی با مقوله‌هایی که نیاز به اصلاح و گسترش دارند. پس از بررسی کیفیت داده‌ها از جنبه‌های گوناگون و تعیین ارتباط میان مقوله‌ها در سطوح گوناگون و مسیریابی شرطی، مرحله کدگذاری محوری به پایان می‌رسد تا در گام نهایی تحلیل، کدگذاری انتخابی و خلق نظریه و الگوی نهایی انجام پذیرد. در این پژوهش مقوله «گزارشگری بهینه صندوق‌های بازنشستگی» به عنوان مقوله محوری انتخاب شده است. در جدول ۴ به طور خلاصه به بخش‌هایی از ۱۶ مصاحبه صورت گرفته و استخراج مقوله‌ها از آنها پرداخته شده است و پس از آن الگوی استخراج شده نشان داده شده است.

جدول ۴. خلاصه‌ای از نظرات مصاحبه‌شوندگان

| مصاحبه‌کننده / مقوله | مدیریت سیاسی |
|----------------------|--|
| ۳ | هیچ مدیری دغدغه اکچوئری ندارد و نگاه‌های آن نگاه دولتی است. |
| ۵ | قانون‌هایی که دولت و مجلس به سازمان تأمین اجتماعی تحمیل کرد، این مشکلات را ایجاد نمود. |
| ۷ | نگاه دولتی به صندوق‌های متولی امر بازنشستگی، نگاه اینکه باید ساختار مستقلی داشته باشد را ایجاد نکرده است. |
| ۹ | بر این محاسبات چرتکه‌ای و دودوتا چهارتا که خیلی هم دقیق نیستند، مسایل سیاسی و اجتماعی غالب تر است. |
| ۱۰ | قبل از انقلاب اقتصادمان پایه سوسیالیستی داشته. بعد از انقلاب بدتر شد و ۴ تا خصوصی هم که داشتیم دولتی شدند. |
| ۱۲ | عدم استفاده از صورت‌های مالی به دلیل ماهیت دولتی است. این صورت‌ها برای مشترکین هم منتشر نمیشه زیرا صندوق‌ها بیشتر دولتی هستند. |
| ۱۳ | قوانین حمایتی توسط دولت باعث شد که اصل بیمه‌گذاری زیر سؤال برود. به دلیل مدیریت سیاسی چنین وضعیتی هیچ‌جا در بیرون ارائه نمی‌شود. |
| ۱۴ | دولت هر جا دخالت کنه، همه جا خرابکاری می‌کنه و هیچ جایی را نمی‌تونه درست کنه. |
| ۱۵ | در واقع با توجه به اینکه اکچوئری خیلی در سیاست‌گذاری تأثیری نمی‌گذارد، نیازی به انجام سالانه آن نیست. |

| | |
|----------------|---|
| ۱۶ | تصمیمات به جای علمی بودن کاملا احساسی و مقطعی. مدیرعامل سازمان به علت کنترل مقطعی شرایط و یا کسب امتیازات بیشتر این موارد را می پذیرد. |
| مصاحبه کننده / | سطح دانش و آگاهی و توجه حوزه های تأثیر گذار |
| مقوله | |
| ۱ | عدم قابلیت اتکای گزارشات اکچوئری به علت عدم وجود اکچوئری خوب. |
| ۲ | وقتی کارشناس دادگستری می گوید ساختمان اینقدر قیمت دارد، حسابرس مجبور است نظر آن کارشناس را قبول کند، مجبور است که به اکچوئری اعتماد کند. |
| ۴ | وقتی سازمان حسابرسی، اکچوئری که خودم بهش درس میدم را میخواند کنترل کنه، خب دانش لازمه را نداره و چی را میخواند حساب و کنترل کنه. |
| ۵ | کسی به پیش بینی های اکچوئری توجهی ندارد و مدیران همواره درگیر فعالیتهای روزمره و تأمین مالی هستند که اصلا به پیش بینی توجهی ندارند. |
| ۸ | کسی به گزارش اکچوئری توجه نمی کند و اعتقادی به آن وجود ندارد. در جلسات هیئت امنا کسی حتی یک ورق هم بر روی گزارشات اکچوئری نزد. |
| ۹ | هیچ کس نسبت به عدد اکچوئری حساسیت نشان نمی دهد تا بر اساس آن بخواهیم به محاسبه دقیق تر آن پردازیم. |
| ۱۰ | اینکه به گزارشات اکچوئری و صحت و دقت آن توجهی ندارند، می تواند دلیلی برای این همه مشکلات در سازمان باشد. |
| ۱۳ | دولت و دستگاه های اجرایی درک درستی از استانداردها ندارند. خیلی از افراد درباره موضوعاتی که در مصاحبه بحث می شود، آشنایی و درکی ندارند. |
| ۱۵ | هر ناکارآمدی در این آشفته بازار اومده و خودش را پرزنت کرده و یک گزارش اکچوئری انجام داده و پولش را گرفته. |
| ۱۶ | در سطح کلان و تصمیم گیری ها به گزارشات اکچوئری توجهی نمی شود در حالی که در سطح جزء چنین محاسبات آماری خیلی ارزشمند است. |
| مصاحبه کننده / | عدم وجود نهاد ناظر بر گزارشات اکچوئری |
| مقوله | |
| ۲ | در کشورهای دیگر اکچوئری دولتی وجود دارد و کل این ها را مدیریت می کند. در ایران اکچوئری دولتی وجود ندارد چون هنوز مرکز مشخص نیست. |
| ۳ | اولین پیش نیاز برای ایجاد استانداردهای اکچوئری، وجود نهاد ناظر است. نهاد بالاتر در حوزه اکچوئری باید متولی این حوزه باشد تا قانون گذاری انجام بدهد. |
| ۴ | پیش بینی خیلی کم به واقعیت تبدیل می شود. شاید یکی از دلایل آن نبود نهادی ناظر بر اکچوئری و عدم استاندارد اکچوئری است. |
| ۵ | محاسبات اکچوئری توسط افراد خاصی انجام می شود و هر کدام از صندوق ها زیر نظر یک وزارت خانه خاص است و هیچ قانون گذاری وجود ندارد. |
| ۶ | می شود هیئتی تشکیل شود که سیاست گذاری کند و به تبع آن، کارگروه ها و هیئت هایی برای اجرا کردن آن پیاده سازی شود. |
| ۷ | باید یک هیئت استاندارد اکچوئری به عنوان ناظر بر گزارشات اکچوئری وجود داشته باشد. |
| ۸ | وجود هیئت اکچوئری در ایران جاش خیلی خالی است. نبود هیئت اکچوئری در ایران می تواند زبان هزار برابری بر سازمان داشته باشد. |
| ۹ | هیئت امنا می خواهند نهادی ناظر بر گزارشات اکچوئری ایجاد کنند اما نشد و دلیل آن ضعف کارشناسی و همت پایین مدیران برای انجام این کار است. |
| ۱۲ | مشکل اصلی این است که انجمن اکچوئری و استانداردهای اکچوئری در ایران ندارند. |
| ۱۳ | ایجاد نهاد اکچوئری باعث می شود که داده هایی که تولید می شود و گزارشاتی که ارائه می شود، قابل اتکاتر، علمی تر و استانداردتر باشد. |
| ۱۴ | نهاد متخصص اکچوئری نداریم و باید انجمنی و چارچوبی برای اکچوئرها وجود داشته باشد و بر اساس آن، کار اندازه گیری و گزارشگری را انجام دهند. |
| ۱۶ | برای صندوق های بازنشستگی، وجود نهادی ناظر بر اکچوئری لازم و ضروریست. |
| مصاحبه کننده / | عدم وجود استانداردهای اکچوئری |
| مقوله | |
| ۱ | کامل ترین استاندارد می توانیم در زمینه صندوق های بازنشستگی داشته باشیم، همان استانداردهای آمریکا است. |
| ۲ | مفروضات اکچوئری تأثیر بسیار زیادی روی نتایج محاسبات می گذارند. |
| ۳ | در دنیا استاندارد اکچوئری وجود داره و با توجه به شرایط و ماهیت صندوق، روش مربوطه استفاده می شود، اما در ایران استاندارد اکچوئری وجود ندارد. |
| ۵ | یکی از دلایل تحمیل قوانین توسط دولت، عدم وجود گزارشات اکچوئری متقن است که بیانگر پیامدها و تبعات ناشی از تصمیمات بدون پشتوانه است. |
| ۷ | موافقم که استاندارد اکچوئری بین المللی را بومی کنیم و در داخل ایران استفاده کنیم و مولفه ها و ضابطه های خودش را باید داشته باشد. |
| ۹ | حدود ۶۰ الی ۷۰ تا استاندارد اکچوئری وجود دارد که توسط انجمن اکچوئری آمریکا منتشر شده است، که باید متناسب با شرایط ایران بومی سازی شود. |
| ۱۲ | مشکل اصلی این است که انجمن اکچوئری و استانداردهای اکچوئری در ایران ندارند. |
| ۱۳ | در حوزه پژوهشی استاندارد نداریم که بگویم این نسبت نیروی پشتیبانی و عملیاتی به لحاظ استاندارد چه قدر باید باشه. |
| ۱۵ | اگر استاندارد یا دستور العمل تهیه شود حداقلش قابلیت مقایسه گزارشات را افزایش می دهد و مطمئن می شویم که همه از یک استاندارد پیروی می کنند. |
| مصاحبه کننده / | نقش های انگیزشی و حمایتی |
| مقوله | |
| ۱ | گریز اکچوئرها ماهر در ایران به علت عدم وجود مسائل انگیزشی و بی توجهی به گزارشات تهیه شده از سوی آنها. |
| ۴ | جدا شدن و رفتن خیلی از افراد باسواد از اداره کل آمار مشکلی بود که ایجاد شد. |
| ۷ | عدم الزام به استفاده از خروجی های اکچوئری در نهادهای دیگر - عدم وجود بازار تقاضا برای دانش اکچوئری در ایران. |
| ۸ | رفتن خیلی از افراد باسواد از اداره کل آمار مشکلی بود که ایجاد شد. پایدار نبودن افرادی که در خارج از کشور، آموزش اکچوئری دیدند. |
| ۱۳ | ساختار به نحوی شده که انگیزه های اعتقادی و اخلاقی کاملا از بین رفته و برای درست کار کردن باید انگیزه مادی وجود داشته باشه که اونم وجود ندارد. |

| مصاحبه‌کننده / مقوله | |
|---|--|
| ۲ | ضعف‌های ساختاری و محیطی |
| ۳ | حاکمیت شرکتی می‌گوید که هیئت مدیره موسسه باید توسط ذینفعان انتخاب بشه، این اتفاق در ایران نمی‌افتد و مدیر عامل سازمان را دولت تعیین می‌کند. |
| ۴ | سیستم مدیریتی کشور متأسفانه طوری است که در خود نیازی نمی‌بینند که چنین سبکی را پیاده کنند. |
| ۵ | در کشورهای پیشرفته حدود ۱۵ درصد تعهدات از محل سرمایه‌گذاری تأمین می‌شود، اما در صندوق ما تنها ۶٫۵ الی ۷ درصد. |
| ۷ | دولتی بودن تمام صندوق‌های بازنشستگی در ایران، دلیل کم بودن بازار تقاضا برای دانش اکچوئری شده است. |
| ۸ | ضعیف عمل کردن هیئت‌امنا منجر به بند شدن هر ساله بی‌توجهی به ارزش منصفانه دارایی‌ها و عدم تشریح سیاست‌های تأمین منابع شده است. |
| ۹ | مقامات باید نسبت به محاسبات دقیق‌تر، حساس شوند و عکس آن صادق نیست که بگیم محاسبات را دقیق انجام دهیم و بالایی‌ها در تصمیمات اتخاذ کنند. |
| ۱۰ | سیستم ما گذشته‌نگر است و به برنامه‌ریزی آتی توجهی ندارند. در واقع هیچ جای کارمون بهش توجهی ندارند. |
| ۱۱ | ابتدا باید زیرساخت‌ها ایجاد و سپس در مورد تغییرات بهتر در استاندارد ۲۷ بحث نمود. |
| ۱۲ | ما واقعاً به انجمن اکچوئری نیاز داریم منتها خود صندوق‌های بازنشستگی هیچ کدام انجمنی ندارند که بخواهد پشتیبانی فنی داشته باشه. |
| ۱۳ | نقطه ضعف اساسی در ایران عدم وجود ساختار نظام یافته است و تنها یک سری منابع داریم و می‌خواهیم ادای کشورهای توسعه یافته را در بیاریم. |
| ۱۴ | اینجا همه چیز دولتی است. بخش خصوصی با اون همه حجم و اندازه و استقلال که بتونه بیاد سازمان تأمین اجتماعی را رسیدگی کنه، وجود نداره. |
| ۱۵ | افق‌های زمانی کوتاه‌مدت مدیران و دولت‌ها، باعث به وجود آمدن این مشکلات شده. این نشان دهنده ضعف حاکمیت شرکتی است. |
| ۱۶ | اگر گزارشات اکچوئری از راس هرم مورد توجه قرار می‌گرفت، مسلماً در لایه‌های زیرین هم به آن توجه می‌شد. |
| مصاحبه‌کننده / مقوله | |
| مسائل استاندارد ۲۷ و عدم انطباق آن با شرایط ایران | |
| ۲ | یک سری اصول بیمه‌ای داریم که باید رعایت شود، وقتی صندوق‌های ایران با اصول نرفتند جلو، دیگه ماهیت بیمه‌ای ندارند. |
| ۴ | استاندارد ۲۷ ضعف بزرگ دارد. همه صندوق‌ها دو منبع برای پرداخت مستمری دارند. اصل وظیفه صندوق‌ها، تأمین منابع برای پرداخت مستمری است. |
| ۸ | به روز شدن استاندارد ۲۷ می‌تواند منجر به توجه و پرداختن بهتر به موضوع اکچوئری شود. |
| ۹ | استاندارد ۲۷ در عمل و تصمیم‌گیری ممکن است استفاده نشود، به خصوص رقم ذیل ترازنامه که هیچ استفاده‌ای از آن نمی‌شود. |
| ۱۰ | مهم‌ترین عامل ترازنامه است. اما این که ترازنامه الان کاربرد نداره، به دلیل دور شدن صندوق از کار اصلیش است. |
| ۱۱ | بسیاری از بخش‌های استاندارد ۲۷ در ایران اجرا نمی‌شود و می‌بایست ابتدا زیرساخت‌ها ایجاد و سپس در مورد تغییرات بهتر در استاندارد ۲۷ بحث نمود. |
| ۱۳ | تدوین استاندارد ۲۷ برای شرایط ایران که ماهیت بیمه‌ای صندوق‌ها زیر سؤال رفته نمی‌تواند نسخه خوبی باشد. |
| ۱۴ | استاندارد مشکل داره یا ممکنه اجرای آن مشکل داشته باشد که آن بحث قابلیت به کارگیری استاندارد است. استاندارد ۲۷ برای شرایط ایران مناسب نیست. |
| ۱۶ | بخشی از کارهای سازمان تأمین اجتماعی مربوط به بخش سرمایه‌گذاری است و تمام دارایی‌های آن محدود به حالت بیمه‌ای نمی‌شود. |
| مصاحبه‌کننده / مقوله | |
| تغییر نحوه گزارشگری | |
| ۱ | نیاز به نمایش دقیق بدهی‌ها و دارایی‌های بازنشستگی. |
| ۲ | گزارش استاندارد دو قسمت داره؛ محاسبات اکچوئری و محاسبه دارایی‌ها. در صندوق‌ها تا این تاریخ، ارزش‌گذاری دارایی‌ها انجام نشده است. |
| ۳ | گزارشات اکچوئری باید به عنوان بخشی از یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی افشا شود. |
| ۴ | نه ارزش منصفانه سرمایه‌گذاری‌ها به درستی تعیین می‌شود و نه ارزش فعلی اکچوئری مزایای بازنشستگی تعهد شده به درستی برآورد و نشان داده می‌شود. |
| ۵ | قطعا باید از رویکرد حقوق و مزایای پیش‌بینی شده استفاده کرد. اصول منطقی اینه که باید پیش‌بینی کنی. نباید گفت در ایران نمیشه. |
| ۶ | استاندارد ۲۷ مبانی نتیجه‌گیری دارد ولی اینکه در دسترس عموم قرار بگیره، باید یک الزام بالادستی وجود داشته باشه، چون اینها جنبه محرمانه دارد. |
| ۷ | تفکیک اقلام و خارج شدن از تجمیعی بودن راهکار مناسب‌تری است. سرفصل‌های استاندارد شده در صورت‌های مالی جواب‌گو نیست. |
| ۸ | ضرورت ورود مدیریت مالی در گزارش هیئت مدیره و یا گزارش دیگر پیوست صورت‌های مالی. |
| ۹ | اگرچه استاندارد ۲۷ بر رویکرد حقوق و مزایای جاری تأکید کرده، اما خیلی‌ها به دلیل شرایط از رویکرد حقوق و مزایای پیش‌بینی شده استفاده می‌کنند. |
| ۱۰ | در ایران علی‌رغم این که حقوق و مزایای آتی قابلیت اتکای کمتری داره اما بهتر است؛ با این حال همه از رویکرد حقوق و مزایای جاری استفاده می‌کنند. |
| ۱۱ | جزئیات مربوط به بدهی‌های بازنشستگی باید در ترازنامه صندوق‌های بازنشستگی منعکس شود و افشای مکمل در مورد روش‌های محاسبه آن در یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی وجود داشته باشه. |
| ۱۲ | همه صورت‌های مالی باید منتشر شود. باید بازنگری در رابطه با نحوه گزارشگری صورت‌های مالی صورت گیرد. |
| ۱۳ | وقتی به صورت‌های مالی نگاه می‌کنید، به نظر همه چیز عالی است در حالی که در واقعیت از سال ۸۵ تعادل منابع و مصارف به هم خورده است. |
| ۱۴ | سرمایه‌گذاری‌ها در صورت‌های مالی به بهای تمام شده منظور می‌شود و بعد این‌ها را تلفیق می‌کنند. این با بحث ارزش منصفانه کاملاً در تضاد است. |
| ۱۵ | وقتی می‌خواهیم دارایی‌ها و تعهدات آتی آن را به ارزش روز حساب کنیم و ببینیم چه توازنی داره، قطعاً باید به ارزش‌های بازار باشه. |
| ۱۶ | مبلغ دفتری در تصمیم‌گیری‌ها هیچ کمکی نمی‌کند و مجبور هستیم به سمت ارزش‌های روز حرکت کنیم. |

چارچوب تدوین الگوی بهینه گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی



شکل ۲. چارچوب تدوین الگوی گزارشگری بهینه صندوق‌های بازنشستگی

یافته‌های پژوهش

الگوی استخراج شده این پژوهش از فرایند سه گانه کدگذاری مشاهده می‌شود. **استراوس و کوربین (۱۹۹۰)** دو روش را برای بیان الگو و نتیجه تحقیق بیان می‌کنند؛ روش نمودار و روش یادداشت تحلیلی. روش نمودار که در این پژوهش نیز از آن استفاده شده است، تمهیدی بصری است که روابط میان مفاهیم را برجسته می‌کند. نمودارها در کدگذاری محوری شروع به شکل‌گیری می‌کنند و در کدگذاری گزینشی، فشردگی نظریه را نشان می‌دهند. از این رو برگرداندن نظریه از کلام به شکل به نحوی که خلاصه و دقیق باشد، اغلب دشوار است. در ادامه بخش‌های مختلف الگوی یاد شده تشریح می‌شود. به دلیل محدودیت‌های موجود، در هر بخش تنها به چند مورد از مقوله‌های شناسایی شده، اشاره شده است.

- **شرایط علی:** مهم‌ترین شرایط علی استخراج شده شامل قوانین و مقررات ذی‌ربط، بودجه‌ریزی کافی و بخشنامه و دستورالعمل بهینه است که ایجاد الگوی بهینه گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی را توجیه کند. برای ایجاد این الگو ابتدا می‌بایست پشتوانه و بستر قانونی وجود داشته باشد و از لحاظ مالی بودجه کافی برای این کار توسط نهادهای مربوطه اختصاص یابد.

- **مقوله محوری:** الگوی گزارشگری بهینه صندوق‌های بازنشستگی، مقوله محوری این پژوهش است که سایر مقوله‌ها و شرایط را تحت پوشش قرار می‌دهد.

- **شرایط مداخله‌گر:** وجود مدیریت سیاسی از جمله دخالت دولت در تمامی موضوعات صندوق‌های بازنشستگی، عدم وجود گزارشگری صادقانه به علت تبعات اجتماعی ناشی از آن، افق کوتاه‌مدت مدیران در حوزه تصمیم‌گیری‌های اساسی، تهیه گزارشات مطابق با خواسته مدیریت، انتخاب اعضای هیئت امنای صندوق‌ها توسط دولت و عدم رعایت حقوق ذینفعان از مهم‌ترین شرایط مداخله‌گر در زمینه ارائه الگوی بهینه گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی است. از سایر عوامل و شرایط مداخله‌گر می‌توان به سطح دانش و آگاهی حوزه‌های تأثیرگذار بر نتایج صندوق‌ها، عدم وجود نهاد ناظر بر گزارشات اکچوئری و عدم وجود استاندارد اکچوئری و همچنین عدم حمایت مدیران بالا در حوزه تقویت گزارشات اکچوئری و گریز اکچوئرها از ماهر به علت مسائل انگیزشی و بی‌توجهی به گزارشات آنها اشاره کرد.

- **شرایط زمینه‌ای:** ضعف‌های ساختاری و محیطی شامل عدم وجود حاکمیت شرکتی، عدم وجود اکچوئر دولتی به علت نامشخص بودن مرکز آن در ایران، کوتاهی هیئت امنای در تشکیل نهاد قانون‌گذاری، اشتباه در تلقی کردن پرداخت-کنندگان حق بیمه با افراد بهزیستی و فقیر، تقاضای پایین برای دانش اکچوئری به دلیل دولتی بودن صندوق‌ها، وجود مدیریت لحظه‌ای و نه سیستماتیک در صندوق‌ها، عدم وجود الزامات قانونی جهت حرکت به سمت ارزشیابی روز دارایی‌ها، گذشته‌نگر بودن سیستم موجود در کشور و عدم توجه به برنامه‌ریزی، بند حسابرسی مبنی بر عدم تشریح سیاست‌های تأمین منابع از مهم‌ترین شرایط زمینه‌ای هستند. سایر شرایط زمینه‌ای شامل عدم انطباق استاندارد ۲۷ با شرایط ایران به دلایلی از جمله از دست دادن ماهیت بیمه‌ای صندوق‌ها، وارد شدن سازمان در سهام مدیریتی و ایفای نقش کارفرمایی توسط آنها، عدم انطباق الگوها و نظریه‌های نوشته شده در خارج برای محیط اقتصادی و اجتماعی متفاوت از ما، ناقص بودن اجرای استاندارد ۲۷ در ایران در زمینه گزارشات اکچوئری و عدم نمایش مهم‌ترین اطلاعات از وضعیت صندوق‌ها شامل عدم نمایش میزان توازن منابع و مصارف صندوق بر اساس استاندارد ۲۷ اشاره کرد.

راهنماها: از مهم‌ترین راهبردهایی که صاحب‌نظران برای پیاده‌سازی الگوی بهینه گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی مطرح کرده‌اند شامل ایجاد نهاد قانون‌گذاری برای اکچوئری و انجام آن طبق اصول و ضوابط، تدوین دستورالعمل یا استاندارد در زمینه تهیه گزارشات اکچوئری، توجه بیشتر استاندارد ۲۷ بر جنبه تأمین منابع مالی و تدوین خط‌مشی، توجه بیشتر استاندارد ۲۷ در زمینه ارزشیابی و ایجاد الزامات در این زمینه، حرکت گزارشگری به سمت کاربردی شدن در برنامه‌ریزی‌های بلندمدت، تقویت روش و نحوه گزارشگری اطلاعات حاصل از محاسبات اکچوئری، ضرورت اظهارنظر اکچوئر درباره مفروضات، توجه بیشتر به بیانیه شماره ۶۷ هیئت استانداردهای حسابداری دولتی آمریکا به علت تأکید خاص بر روی گزارشگری و افشائات گسترده و جداول مکمل و توجه به جنبه تأمین منابع مالی، ریزتر شدن اطلاعات در داخل هر کدام از این صورت‌ها، کامل شدن استاندارد ۲۷ ایران از طریق تأکید آن بر گزارشات مکمل و یا تدوین بیانیه‌ای جداگانه در رابطه با گزارشگری مالی، ایجاد نظام ساختار یافته و حاکمیت خوب، توجه به برنامه‌ریزی و حرکت به سمت آینده‌نگری، تقویت سیستم آموزشی در حوزه گزارشات اکچوئری، به‌روز کردن استاندارد ۲۷ بر اساس شرایط حاضر و تعیین معیار تهیه اطلاعات در استانداردهای اکچوئری به منظور حفظ قابلیت مقایسه اطلاعات است.

پیامدها: در صورت اجرای راهبردها، پیامدهای موردانتظار در حوزه‌های مختلف شامل ایجاد نهاد ناظر به منظور جلوگیری از انجام محاسبات اکچوئری توسط افراد و وزارت‌خانه‌های خاص متفاوت برای هر یک از صندوق‌ها، هماهنگی شدن اصول اکچوئری توسط اکچوئر، محاسبات اکچوئری علمی‌تر و دقیق‌تر و نجات سازمان از وضعیت موجود، اهمیت سرمایه‌گذاری به منظور حفظ ارزش پول و به تعویق انداختن دوره پیری صندوق‌ها و بنابراین توجه به موضوع ارزشیابی دارایی‌ها، انجام درست و دقیق ارزیابی فعلی مزایای بازنشستگی مبتنی بر اکچوئری، افشای بهینه و دقیق ارزش فعلی اکچوئری مزایای بازنشستگی تعهدشده و مقایسه آن با ارزش منصفانه دارایی‌های مولد، نمایش درست اطلاعات تأمین مالی طبق استاندارد ۲۷، حرکت استاندارد ۲۷ به سمت دیدگاه بلندمدت و توجه بیشتر آن به پارامترهای اقتصادی و نه فقط توجه به ارزیابی عملکرد سالانه مدیران، ارائه اطلاعات مفید جهت ارزیابی عملکرد مدیران، افزایش کارایی استاندارد ۲۷ در تهیه صورت‌های مالی تلفیقی، تقویت چارچوب، اصول و ضوابط مناسب جهت اندازه‌گیری و گزارشگری با ایجاد نهادی ناظر بر گزارشات اکچوئری، حرکت به سمت برگرداندن ماهیت واقعی صندوق‌ها یعنی وظیفه اصلی آنها در تأمین منابع برای پرداخت مستمری، خارج شدن بند حساسی مبنی بر عدم توجه به ارزش منصفانه خالص دارایی‌ها در صورت‌های مالی، وجود مرکز داده در محاسبات اکچوئری، حذف اختیاری بودن به کارگیری نرخ‌ها و مفروضات اکچوئری و جلوگیری از کوچک شدن صندوق‌ها با سیاست‌های بهینه تأمین منابع است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در استانداردهای حسابداری بین‌المللی، گزارشگری مالی طرح‌های بازنشستگی مورد توجه قرار گرفته به نحوی که هدف فعلی گزارشگری مالی طرح‌های بازنشستگی به صورت ارائه اطلاعات در مورد وضعیت مالی، عملکرد و تغییرات در وضعیت مالی طرح بازنشستگی که برای اعضا و کسانی که در جهت منافع‌شان عمل می‌شود، در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و ارزیابی مباشرت تراست‌ها سودمند باشد، تعریف شده است. همچنین بیانیه شماره ۶۷ هیئت استانداردهای حسابداری دولتی آمریکا تحت عنوان گزارشگری مالی برای طرح‌های بازنشستگی، با هدف بهبود گزارشگری مالی توسط طرح‌های بازنشستگی تدوین گردید. الزامات این بیانیه اساساً گزارشات مالی را از طریق تقویت افشای یادداشت‌ها و جداول

اطلاعات تکمیلی ملزم شده، بهبود می‌بخشد. اطلاعات جدید، سودمندی در تصمیم‌گزارش‌های مالی طرح‌های بازنشستگی، ارزش آنها برای ارزیابی پاسخگویی و شفافیت آنها را با ارائه اطلاعاتی در مورد معیارهای خالص بدهی‌های بازنشستگی و توضیحاتی درباره چگونگی و چرایی تغییر این بدهی‌ها از سالی به سال دیگر، افزایش می‌دهد.

در همین خصوص، پژوهش حاضر به بررسی این موضوع پرداخت که به منظور ارائه چارچوبی جهت تدوین الگوی بهینه گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی، چه راهبردهایی باید مورد توجه قرار بگیرد و در چه شرایطی شامل شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر باید این راهبردها اجرا گردد و در صورت اجرای این راهبردها چه پیامدهایی وجود خواهد داشت. این الگو با استفاده از روش پژوهش نظریه زمینه‌ای ارائه گردید تا بتواند به عنوان نقشه راه برای اشخاص و نهادهای مربوطه جهت ایجاد گزارشگری مالی بهینه برای صندوق‌های بازنشستگی باشد. از مهم‌ترین راهبردهای مطرح شده در این پژوهش شامل بهبود گزارشگری صورت‌های مالی از طریق توجه بیشتر استاندارد ۲۷ به جنبه تأمین مالی و ارزشیابی دارایی‌ها و ایجاد نهاد ناظر بر گزارشات اکچوئری و همچنین تدوین استاندارد اکچوئری است که در این صورت از پیامدهای آن می‌توان به افشای بهینه و دقیق ارزش فعلی اکچوئری مزایای بازنشستگی مبتنی بر اکچوئری و مقایسه آن با ارزش منصفانه دارایی‌های مولد، نمایش درست اطلاعات تأمین مالی طبق استاندارد ۲۷ و تقویت چارچوب، اصول و ضوابط مناسب جهت اندازه‌گیری و گزارشگری اکچوئری از طریق نهاد ناظر اشاره کرد.

پیشنهاد‌های این پژوهش شامل انجام اصلاحات ساختاری و محیطی از جمله ایجاد حاکمیت خوب به منظور برگرداندن ماهیت بیمه‌ای صندوق‌ها و کاهش دخالت‌های دولت در تصمیم‌گیری‌های اساسی صندوق‌های بازنشستگی و ایجاد نهاد ناظر بر گزارشات اکچوئری به منظور تولید داده‌ها و ارائه گزارشاتی قابل اتکاتر، علمی‌تر و استانداردتر و تدوین استانداردهای اکچوئری به منظور محاسبات اکچوئری علمی‌تر و دقیق‌تر و نجات سازمان از وضعیت موجود است.

مهم‌ترین محدودیت این پژوهش به روش پژوهش مربوط می‌شود که البته نوعی محدودیت ذاتی است. هرچند نظریه زمینه‌ای برای تئوری‌های بومی بسیار مفید است، همانند سایر روش‌های پژوهش کیفی با محدودیت تعمیم‌دهی مواجه است؛ یعنی لزوماً نتایج این پژوهش برای سایر محیط‌ها و محیط سایر کشورها مناسب نیست. از دیگر محدودیت‌های این پژوهش، عدم تمایل برخی متخصصان به منظور انجام مصاحبه با آنها بوده است که البته با پیگیری و مساعدت اساتید مربوطه به حل این مشکلات پرداخته شد. کمبود تحقیقات در ایران در زمینه گزارشگری صندوق‌های بازنشستگی و در نتیجه عدم برخورداری و بهره‌برداری از تحقیقات مشابه منجر به ایجاد محدودیت برای پژوهشگر شده است که پژوهشگر تلاش کرده است از طریق خواندن و مطالعه گسترده تحقیقات خارجی به جبران این محدودیت بپردازد.

پیشنهاد‌هایی برای پژوهش‌های آتی به شرح زیر ارائه می‌شود:

- در تحقیق جداگانه، از طریق طراحی و توزیع پرسشنامه تلاش شود تا مقبولیت الگوی به دست آمده از تحقیق از دیدگاه صاحب‌نظران مورد ارزیابی قرار گیرد.

- با استفاده از روش‌های پژوهشی دیگر از جمله روش‌های کمی، عناصر موثر بر گزارشگری بهینه صندوق‌های بازنشستگی بررسی گردد تا محدودیت تعمیم‌دهی رفع گردد.

همچنین با توجه به راهبردهای پیشنهادی در این پژوهش، می‌توان برای هر یک از نهادهای دخیل در پیاده‌سازی الگوی بهینه برای گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی پیشنهاد‌هایی ارائه داد. برای مثال، ابتدا می‌بایست مسئولیت ایجاد نهاد

ناظر برای گزارشات اکچوئری و همچنین تدوین استاندارد اکچوئری به نهاد مشخصی واگذار گردد و این نهاد پاسخگوی مراحل و تلاش‌های صورت گرفته در این باره باشد. همچنین ملزم کردن سازمانی برای افشای اطلاعات مورد نیاز در رابطه با صندوق‌های بازنشستگی و حسابداری و گزارشگری آن از راهبردهای پیشنهادی دیگر است.

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه تهران شمال به خاطر همکاری در اجرای پژوهش حاضر تقدیر به عمل می‌آید. همچنین از جناب آقای دکتر کامران تاجیک و جناب آقای دکتر سعید خداپنده جهت همکاری صمیمانه‌شان در این پژوهش تشکر می‌شود.

منابع

- معاونت پژوهش‌های اجتماعی و فرهنگی (۱۳۹۹). بررسی وضعیت موجود صندوق‌های بیمه اجتماعی کوچک و ارائه الگو برای ساماندهی آنها. تهران، دفتر مطالعات اجتماعی.
- رحمانی، علی و بهزادپور، سمیرا (۱۳۹۸). ارزیابی سودمندی اطلاعات ارائه شده در صورت‌های مالی صندوق‌های بازنشستگی. *دانش حسابداری مالی*، ۶(۱)، ۳۷-۷۴.
- فیروزکوهی، موسی (۱۴۰۰). گزارشگری طرح‌های بازنشستگی عمومی بر اساس میزان بودجه و بیانیه ۶۷ و ۶۸ GASB. *حسابداری و بودجه‌ریزی بخش عمومی*، ۳(۱)، ۶۲-۷۱.
- ازکیا، مصطفی؛ رشید، احمدرش و پارتازیان، کامبیز (۱۳۹۶). *روش‌های تحقیق کیفی از نظریه تا عمل*. تهران، شرکت انتشارات کیهان.

References

- Azkiya, M., Rashid, A., & Partazian, K. (2016). Qualitative research methods from theory to practice. Tehran: Kayhan Publishing Company [In Persian].
- Beechy, T. (2009). The many challenges of pension accounting. *Accounting Perspectives*, 8(2), 91-111
- Pension Committee of the Actuarial Standards Board (2013). Measuring pension obligations and determining pension plan costs or contributions. *Actuarial Standards Board*, 1-29.
- Creswell, J. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. Thousands Oaks, CA: Sage.
- EY. (2018). Good Pension Fund, Annual Report and Accounts for the year ends 31 December 2017. Building a Better Working World.
- Fawzi, G., & Linda, K. (1998). Pension accounting of corporate pension plans: Funding costs and liabilities. *Journal of applied Business Research*, 39(4), 347-355
- Firouzkohi, M. (1400). Reporting of public pension plans based on the amount of budget and statement 67 and 68 of GASB. *Journal of Accounting and Budgeting of the Public Sector*, 1(3), 62-71 [In Persian].
- Gaguk, A., Eko Ganis, S., Gugus, I., & Erwin, S. (2016). A critical analysis on pension fund performance: An assessment in the perspective of political economy of accounting. *International Journal of Business and Management*, 11(2), 141-152.
- Iverson, D. (2021). GASB statement No.67 report for the Iowa public employees retirement system. *Cavanaugh Macdonald*, <https://ipers.org/sites/default/files/2021-11/2021%20IPERS%20GASB%2067%20Report%20-%20FINAL.pdf>.
- KPMG. (2015). Guide to annual financial statements Illustrative disclosure. KPMG.COM/IFRS.
- KUN, Y. (2002). Does recognition versus disclosure matter? Evidence from pension accounting. Boston University School of Management.
- Mark Davis, R., & Stewart, F. (2021). Pension Funds and Financial Repression. World Bank Group.
- Martin, G. (2009). Pension Accounting and Research: A Review. *Accounting and Business Research*, 39(3), 273-311.

- Martin, G., Tobias, K., & Donna, L. (2017). Discretionary accounting choices: The case of IAS19 pension accounting. *Accounting and Business Research*, 48(2), 139-170.
- Napier, C. (2008). The logic of pension accounting school of management. *Working paper*, Royal Holloway University of London.
- (PAAinE), P.A.A. (2011). The financial reporting of pensions. *European Financial Reporting Advisory Group*, 1-232.
- Peter, E. (2010). Discussion of The logic of pension accounting, *Accounting and Business Research*. International Accounting Policy Forum, 39(3), 251-253.
- Rahmani, A; Behzadpour, S (2018). Evaluating the usefulness of the information provided in the financial statements of pension funds. *Knowledge of Financial Accounting*, 6(1), 37-74 [In Persian].
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Newbury Park, CA: Sage.